

RAZVOJ CIVILNE ZAŠTITE

Rubinić, Željka

Master's thesis / Specijalistički diplomski stručni

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Karlovac University of Applied Sciences / Veleučilište u Karlovcu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:128:089149>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-31**

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
Karlovac University of Applied Sciences

Repository / Repozitorij:

[Repository of Karlovac University of Applied Sciences - Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

Veleučilište u Karlovcu

Odjel Sigurnosti i zaštite

Stručni diplomski studij sigurnosti i zaštite

Željka Rubinić

RAZVOJ CIVILNE ZAŠTITE

DIPLOMSKI RAD

Karlovac, 2024. godina

Karlovac University of Applied Sciences
Safety and Protection Department

Professional graduate study of Safety and Protection

Željka Rubinić

DEVELOPMENT OF CIVIL DEFENSE

Graduation thesis

Karlovac, 2024. godina

Veleučilište u Karlovcu
Odjel Sigurnosti i zaštite

Stručni diplomski studij sigurnosti i zaštite

Željka Rubinić

RAZVOJ CIVILNE ZAŠTITE

DIPLOMSKI RAD

Mentor:
Davor Kalem, mag. crim.

Karlovac, 2024. godina

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
KARLOVAC UNIVERSITY OF APPLIED

SCIENCES

Trg J.J.Strossmayera 9

HR-47000, Karlovac, Croatia
Tel. +385 - (0)47 - 843 - 510
Fax. +385 - (0)47 - 843 - 579

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU

Stručni diplomski studij: Sigurnosti i zaštite

Usmjerenje: Zaštita na radu

Karlovac, 2024.godine

ZADATAK DIPLOMSKOG RADA

Studentica: Željka Rubinić

Matični broj: 0415618075

Naslov: Razvoj civilne zaštite

Opis zadatka:

1. Opisati razvoj i zapise o civilnoj zaštiti u svijetu i Hrvatskoj.
2. Pojasniti razvoj Civilne zaštite na području Republike Hrvatske i svijetu od IX. stoljeća
3. Definirati ulogu civilne zaštite tijekom dva svjetska rata.
4. Analizirati zakonodavni okvir djelovanja civilne zaštite u Republici Hrvatskoj i EU.
5. Razčlaniti djelovanje sustava civilne zaštite u Republici Hrvatskoj.
6. Prikazati resurse operativnih snaga civilne zaštite u Republici Hrvatskoj, EU i svijetu.
7. Opisati mogućnosti poboljšanja sustava civilne zaštite u Republici Hrvatskoj.

Zadatak zadan:

Rok predaje rada:

Predviđeni datum obrane:

10. 07. 2024.

11. 10. 2024.

31. 10. 2024.

Mentor:

Davor Kalem, viši predavač

Predsjednik ispitnog povjerenstva:

Marko Ožura, viši predavač

PREDGOVOR

Svemu što je lijepo, jednom dođe kraj, pa je tako završila i ova moja studentska priča. Studiranje na Veleučilištu za mene će uvijek biti posebna zbirka lijepih uspomena i prijateljstava. Sve profesore koji su mi predavali pamtiti ću samo po najboljem jer su dali sve od sebe da nam prenesu što više znanja i uvijek su nam svima bili velika podrška. Posebno se želim zahvaliti svojem dragom mentoru struč. spec. crim. Davoru Kalemu koji me je ljubazno, detaljno i strpljivo usmjeravao prilikom izrade ovog mojeg završnog rada. Na kraju bi se još željela zahvaliti mojim roditeljima koji su mi omogućili studiranje i cijelim mi putem davali vjetar u leđa.

Sažetak: Razvoj civilne zaštite možemo pratiti još od antičkog doba, no značajni razvoj događao se prvenstveno u doba Prvog i Drugog svjetskog rata. U Hrvatskoj je bitnu ulogu imao i Domovinski rat, dok je u novije doba najveći utjecaj na razvoj civilne zaštite u Hrvatskoj imao postupak ulaska Hrvatske u Europsku uniju uslijed kojeg je moralo doći do usklađivanja hrvatskog sustava civilne zaštite sa standardima Europske unije.

Ključne riječi: povijest civilne zaštite, uloga civilne zaštite, europeizacija hrvatskog sustava civilne zaštite, europski standardi civilne zaštite

Abstract: We can follow the development of civil defence since ancient times, but its significant development took place primarily during the First and Second World Wars. In Croatia, the Homeland War also played an important role, while in recent times the biggest impact on the development of civil protection was the process of Croatia's entry into the European Union, as a result of which the Croatian civil protection system had to be harmonized with the standards of the European Union.

Key words: history of civil defence, role of civil defence, Europeanization of Croatian civil defence system, European civil defence standards

Sadržaj

1. UVOD	1
2. POVIJEST CIVILNE ZAŠTITE U SVIJETU	2
2.1. Civilna zaštita u antičko doba	2
2.1.1. Civilna zaštita u drevnom Egiptu	2
2.1.2. Civilna zaštita u antičkom Rimu	3
2.1.3. Civilna zaštita u drevnoj Kini	5
2.1.4. Civilna zaštita u drevnoj Indiji.....	5
2.2. Civilna zaštita u 19. i 20. stoljeću	6
2.2.1. Civilna zaštita na europskom kontinentu u 19. i 20. stoljeću	6
2.2.2. Civilna zaštita na Američkom kontinentu u 19. i 20. stoljeću	14
2.3. Promjene koje u civilnoj zaštiti donosi Drugi svjetski rat	16
2.3.1. Promjene u Velikoj Britaniji.....	16
2.3.2. Promjene koje u Sjedinjenim Američkim Državama	21
3. POVIJEST CIVILNE ZAŠTITE U HRVATSKOJ	24
3.1. Civilna zaštita u Hrvatskoj do 1945. godine	24
3.2. Civilna zaštita u Hrvatskoj 1946. - 1990. godine.....	27
3.3. Civilna zaštita u Hrvatskoj 1990. - 1994. godine.....	32
3.4. Civilna zaštita u Hrvatskoj 1994. - 2005. godine.....	32
4. CIVILNA ZAŠTITA U NAJNOVIJE DOBA	35
4.1. Europska unija	35
4.2. Sjedinjene Američke države.....	38
4.3. Republika Hrvatska	40
5. ZAKLJUČAK	44
6. POPIS LITERATURE	45
6.1. Pisani izvori	45
6.2. Popis slika	47
6.3. Popis tablica	50
6.4. Popis grafikona	50

1. UVOD

Razvoj civilne zaštite možemo pratiti još od antičkog doba. U Drevnom Egiptu postojale su manje organizacije koje su se formirale u slučaju potrebne pomoći te upravo zato ne možemo govoriti o uređenom sustavu civilne zaštite, već tek o naznakama ili elementima. U Rimskom je carstvu car Septimije Sever¹ prvi prepoznao važnost sustava civilne zaštite te ga je sustavno gradio paralelno sa vojnim službama. U drevnoj Kini je razvoj civilne zaštite potaknula dinastija Qin. U drevnoj Indiji je razvoj sustava civilne zaštite potaknuo vladar Akbar Veliki, no zbog podjela na kaste, nisu svi ljudi na nju imali prava.

Značajni razvoj događao se prvenstveno u doba Prvog i Drugog svjetskog rata. U Velikoj Britaniji je 1924. godine osnovan Odbor za mjere opreza od zračnih napada (ARP²) kako bi istražio efikasne načine osiguranja zaštite civila od zračnih napada. Upravo je ARP postao glavni oslonac civilne zaštite u Velikoj Britaniji tijekom Prvog i Drugog svjetskog rata. Na američkom je kontinentu 1941. godine osnovana Civilna zračna kontrola (CAP³) s ciljem civilne obrane, traganja i spašavanja, a bila je ekvivalentna ARP-u na Američkom kontinentu. Nakon napada 11. rujna 2001. godine, u Sjedinjenim Američkim Državama koncept civilne obrane ponovno je razmotren pod pojmom domovinske sigurnosti i hitnog upravljanja svim opasnostima te su razmotrene i uvedene potrebne zakonske preinake.

U Hrvatskoj je, uz dva svjetska rata, u razvoju civilne zaštite bitnu ulogu imao i Domovinski rat. U novije doba je na razvoj civilne zaštite u Hrvatskoj imao postupak ulaska Hrvatske u Europsku uniju uslijed kojeg je moralo doći do usklađivanja hrvatskog sustava civilne zaštite sa standardima Europske unije.

¹ Prvi rimski car podrijetlom iz Afrike, čovjek željezne odlučnosti, žestoko se obračunao s anarhijom, vladao je od 193. do 211. godine

² Air Raid Precautions

³ Civil Air Patrol

2. POVIJEST CIVILNE ZAŠTITE U SVIJETU

2.1. Civilna zaštita u antičko doba

2.1.1. Civilna zaštita u drevnom Egiptu

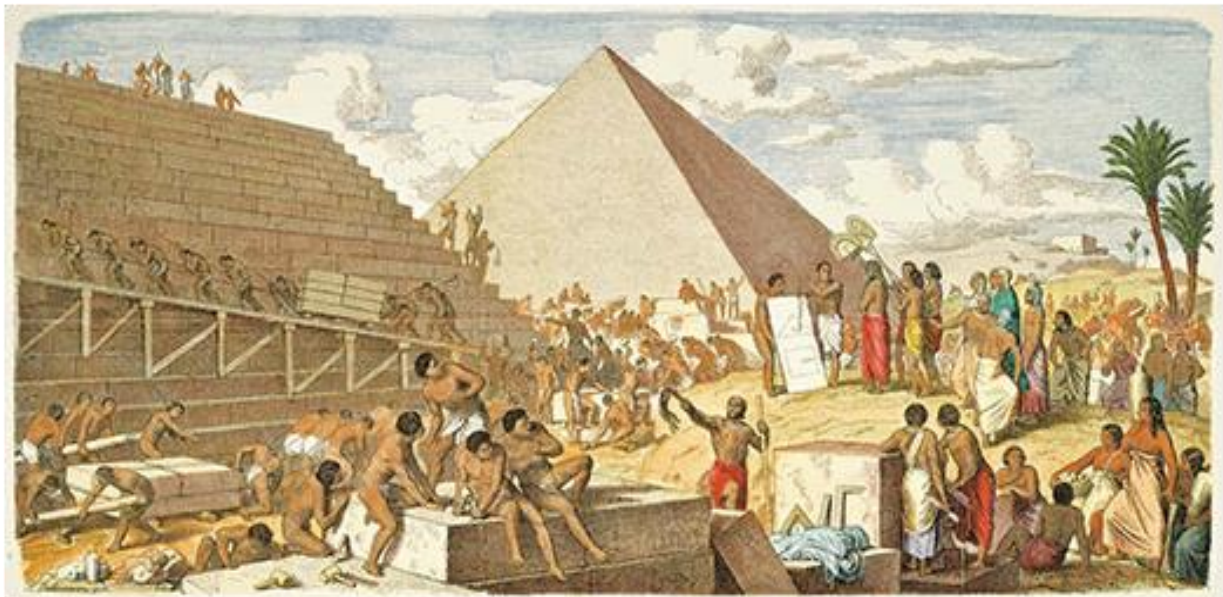
Zapisi o drevnom Egiptu sežu sve do četvrtog tisućljeća prije Krista, a o njegovoj dugovječnosti svjedoči više od trideset stoljeća egzistencije. Promatrajući s aspekta začetaka civilne zaštite, najzanimljivije je razdoblje između 2900. do 2475. godine prije Krista, odnosno razdoblje Starog egipatskog kraljevstva⁴, jer su upravo u tom razdoblju konstituirani određeni temelji administracije i uprave koje danas poznajemo. ^[2]

Staro egipatsko kraljevstvo bilo je unitarno, što znači da je bila uspostavljena jedinstvena vlast s jedinstvenom upravom, dok je teritorijalno to bila jedna nedjeljiva politička cjelina. Postojala je podjela na više lokalnih i jednu centralnu upravu, no lokalne uprave nisu bile autonomne već su služile kao upravni okruzi centralne uprave. Na čelu centralne uprave je bio kralj, odnosno faraon. Faraon je bio božanstvo i vrhovni vladar u jednoj osobi te je istovremeno predstavljao zakon, pravo i moć. Nakon faraona, hijerarhijski su najmoćniji bili vezir ili premijeri. Uloga vezira je bila provoditi faraonovu volju, dakle oni su bili predstavnici izvršne vlasti. Veziri su bili rizničari i oružari, upravljali su raspodjelom hrane, javnim radovima, provođenjem legislative pa tako i organizacijom svojevrsne civilne zaštite. Teritorijalne jedinice nazivale su se nome, a svakom je nomom upravljao nomarh koji je bio zadužen za izvršnu vlast u svojoj matičnoj normi ^[11].

Žene su u egipatskom društvu uživale jednaka prava kao i muškarci. Mnogi egipatski radnici bili su kmetovi koji su se mogli kupiti i prodati zajedno s imanjima na kojima su radili. Poljoprivrednici su morali biti registrirani kod vlade, prodavati usjeve po fiksnoj cijeni i plaćati poreze u obliku proizvoda. Kada bi poplava Nila onemogućila rad na poljima, radnici su bili angažirani na projektima javnih gradnji pa tako i na izgradnji piramida. Ropstvo je također bilo prisutno, no većinski su u javnim gradnjama sudjelovali radnici. Nadalje, za osiguravanje hrane bili su zaduženi farmeri koji su uzgajali usjeve uz rijeku Nil ^[2].

⁴ Razdoblje u trećem tisućljeću prije Krista, kada je drevni Egipat dostigao prvi civilizacijski vrhunac

Civilna zaštita u drevnom Egiptu možda nije postojala u obliku kojem ju poznajemo danas, ali se je zato u kriznim situacijama točno znalo tko će preuzeti koju ulogu kako bi se ostvarilo opće dobro ^[12]. Upravo su društvena organizacija i ustrojstvo uprave u egipatskom društvu pridonijeli stvaranju temelja za stvaranje civilne zaštite kakvu danas poznajemo. Postojale su manje organizacije koje su se formirale u slučaju potrebne pomoći te upravo zato ne možemo govoriti o uređenom sustavu civilne zaštite, već tek o naznakama ili elementima. ^[22]. Na Slici 1. prikazani su javni radovi pri kojima je dolazilo do interakcije različitih slojeva egipatskog društva.

Slika 1. Javni radovi u drevnom Egiptu

Izvor: <https://xxancientegyptxx.weebly.com/social-organisation.html> (12.06.2024.)

2.1.2. Civilna zaštita u antičkom Rimu

Rimsko se društvo dijelilo na građane koji su imali politička prava – patricije, građane koji nisu imali politička prava – plebejce i robove koji nisu imali ni slobodu ni prava. Senat je bio najviše državno vijeće koje se sastojalo od članova najuglednijih rimskih obitelji. Senatom su upravljala dvojica konzula koji si osim toga, upravljali i vojskom u slučaju rata. Plebejci su u senatu imali predstavnike koji su se zvali pučki tribuni i imali su pravo veta ^[16].

Državne su službe imale točno određeno vrijeme izvršavanja i nazivale su se magistrature. Državno se uređenje mijenjalo od republike do carstva. U carstvu je vrhovni vladar bio car, dok je senat imao upravnu ulogu ^[1].

O antičkom Rimu postoje mnogobrojni zapisi, a u nekim se spominje i prisutnost civilne zaštite. Navedeno je da su provincije imale dopuštenje da uspostave i provode sustav civilne zaštite, ako za to postoji potreba i zadržati ga ako se pokaže održiv. Pisac Plinije Mlađi ⁵ u svojim pismima caru Trajanu ⁶ spominje djelovanje civilne zaštite za vrijeme ratovanja na području današnje sjeverozapadne Turske. Car Septimije Sever je prvi prepoznao važnost sustava civilne zaštite te ga je sustavno gradio paralelno sa vojnim službama. Car Dioklecijan ⁷ je stavljanjem većeg naglaska na birokraciju pridonio razvoju civilne zaštite u Rimskom Carstvu ^[12]. Na Slici 2. vidljivi su elementi organiziranog sustava civilne zaštite, vjerojatno u ratom zahvaćenim područjima.

Slika 2. Elementi organiziranog sustava civilne zaštite u Antičkom Rimu

Izvor: <https://www.quora.com/Did-the-Roman-Empire-have-a-welfare-system-for-its-citizens>

(27.06.2024.)

⁵ Bio je narodni tribun, pretor, konzul i na kraju carski legat, njegovo glasovito djelo su Pisma, a živio je u periodu od 61 do 113 godine.

⁶ Rimski car za čijeg je vladanja Rimsko Carstvo doseglo najveći opseg u svojoj povijesti, a živio je u periodu od 53. do 117. godine.

⁷ Jedan od najznačajnijih i zanimljivijih rimskih careva: Slavljen kao reformator, upamćen kao krvavi progonitelj kršćana, živio je u periodu od 244. do 311. godine.

2.1.3. Civilna zaštita u drevnoj Kini

Tijekom dinastije Qin od 221. do 207. godine prije Krista, Kina je bila ujedinjena pod prvom carskom birokracijom, stvarajući uvjete za stvaranje posebnih državnih službi, među koje se ubrajala i civilna zaštita. Kao i u ostalim drevnim civilizacijama, sustav civilne zaštite se razvijao ponajviše zbog čestih ratova i borbi. Razvoj državnih službi i jačanje birokratskog sustava pogodovali su razvoju civilne zaštite i jačanju svijesti o važnosti iste.

2.1.4. Civilna zaštita u drevnoj Indiji

Indijsko je bilo društvo podijeljeno prema kastama - hijerarhijskim društvenim skupinama endogenog i nasljednog karaktera božanskog i kozmičkog podrijetla. Pripadnost jednoj kasti određivalo je rođenje, a prelaženje iz niže kaste u višu bilo je dopušteno samo u rijetkim slučajevima. Brahmani su bili na vrhu društvene ljestvice, bili su zadušeni za tumačenje vjerskih tekstova i obrazovanje. Kšatrije su činile ratničke i vladarske obitelji koje upravljaju zemljom. Vajšije su bile poljodjelci, obrtnici i trgovci. Šudre su bili robovi koji su obavljali najteže fizičke poslove. Parije su bili izopćenici iz društva za koje se smatralo da su nedostojni života u zajednici ^[21].

Tijekom 313. godine prije Krista, u razdoblju Mauryana Kautily⁸ je stvorio traktat pod nazivom „Kautilya Arthashastra⁹“ čime je utvrdio uvjete za imenovanje državnih službenika. U razdoblju od 1000. do 1600. godine, u srednjem vijeku, Akbar Veliki¹⁰ njegovao je državnu službu. Tijekom njegova razdoblja došlo je do pokretanja zemljišnih reformi i uspostavljanja sustava prihoda od zemljište. Inzistirao je na razvoju strategija kojima će se u vrijeme rata štititi stanovništvo od ratnih opasnosti. Time su vidljivi i začeci sustava civilne zaštite koji su s godinama jačali, posebno u vrijeme sukoba i ratova. Nažalost, zbog podjele na kaste, nisu svi stanovnici imali jednaku

⁸ Guru, političar i diplomat, koji je živio u razdoblju od 375. do 283. godine prije Krista

⁹ Zbirka pravila za vladanje ogromnim carstvom, uključujući unutarnju upravu, vojnu strategiju, diplomaciju i ekonomiju

¹⁰ Dželaludin Muhamed Akbar, živio je od 1542. do 1605. godine, ujedinio je Indiju i uspješnim ratovanjem proširio granice države

zaštitu, čak se prema parijama poticalo nasilje. ^[32].. Na slici 4. je prikazana svakodnevnica staroindijskog društva.

Slika 4. Svakodnevnica staroindijskog društva

<https://www.dharmadispatch.in/history/corporate-and-business-life-in-ancient-india-a-brief-journey>

(01.07.2024.)

2.2. Civilna zaštita u 19. i 20. stoljeću

2.2.1. Civilna zaštita na europskom kontinentu u 19. i 20. stoljeću

Razvoj državnog ustrojstva u vidu organizacije državnih službi, pa tako i civilne zaštite na europskom kontinentu prvo se razvijalo na području današnjeg Ujedinjenog Kraljevstva. Rast i razvoj Britanskog Carstva¹¹ u 18. stoljeću učinili su postojeće institucije poput Ureda za poslove¹² zastarjelim te imenovanja osoba patronatom više

¹¹ Zajednica dominiona, kolonija, protektorata, mandata i drugih ovisnih područja kojima je upravljalo Ujedinjeno Kraljevstvo Velike Britanije i Sjeverne Irske

¹² Ured koji se u doba Britanskog carstva nadzirao i provodio sve državne i administrativne poslove

nisu funkcionirala, jer je novi sustav zahtijevao raspodjelu posla između više odjela i nadležnih stručno osposobljenih osoba, pa tako dolazi do značajnih promjena u ustrojstvu svih državnih službi.^[28] S ciljem stvaranja profesionalnog tijela administratora, East India Company¹³ je 1806. godine osnovala East India Company College¹⁴ (Slika 5.), dok je preteča moderne državne službe formirana je tek sredinom 19. stoljeća, nakon implementacije preporuka Northcote-Trevelyan Reporta¹⁵. Među ostalim, preporuke Northcote-Trevelyan Reporta predviđaju i podjelu na osobe koje obavljaju rutinske državne poslove i osobe koje provode bitne političke odluke. Na temelju preporuka, osnovano je Povjerenstvo za državnu službu i većina preporuka je usvojena u idućih nekoliko godina ^[28].

Slika 5. East India Company College

<https://lesleyannemcleod.blogspot.com/2011/07/education-key-to-riches-east-india.html> (01.07.2024.)

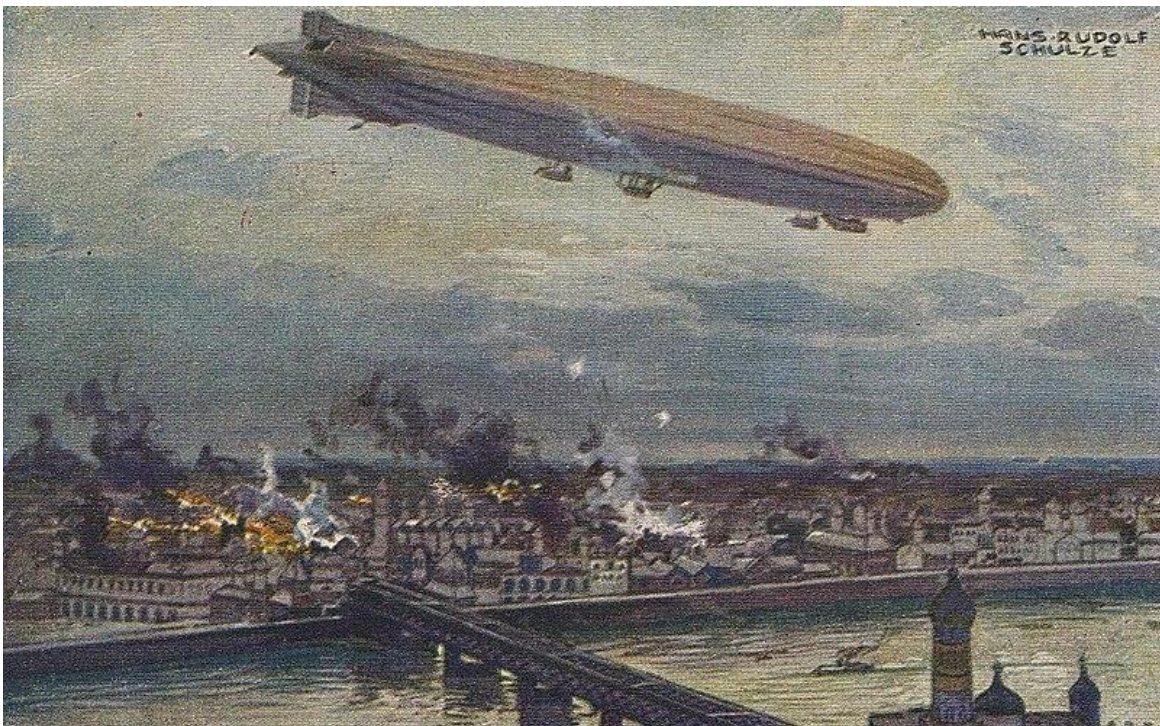
Ipak, do konkretnijeg razvoja civilne zaštite dolazi tek nakon prvih bombardiranja civilnih područja tijekom Prvog svjetskog rata. Bombardiranje

¹³ Dioničko društvo sa sjedištem u Londonu, monopol globalne trgovine i državnih poslova između Europe, južne Azije i Dalekog istoka

¹⁴ Ustanova koja je pružala opće i strukovno obrazovanje za mlade u dobi od šesnaest do osamnaest godina, za različita područja rada u državnoj službi

¹⁵ Izvješće objavljeno 1854. godine, kojim se je katalizirao razvoj državnih službi u Britanskom Carstvu

Ujedinjenog Kraljevstva započelo je 19. siječnja 1915. godine kada su njemački cepelini bacili bombe na područje Great Yarmoutha i usmrtili šestero civila. Njemačke operacije bombardiranja u Prvom svjetskom ratu bile su iznenađujuće učinkovite, pogotovo nakon što su nove izvedbe borbenih aviona nadmašile tada korištene cepeline. Prema vođenim statistikama, najrazorniji napadi nanijeli su 121 žrtvu na svaku tonu bačene bombe pa je brojka postala korištena kao osnova za predviđanja [15]. Primjer strateškog bombardiranja gradova u Prvom svjetskom ratu prikazan je na Slici 6.

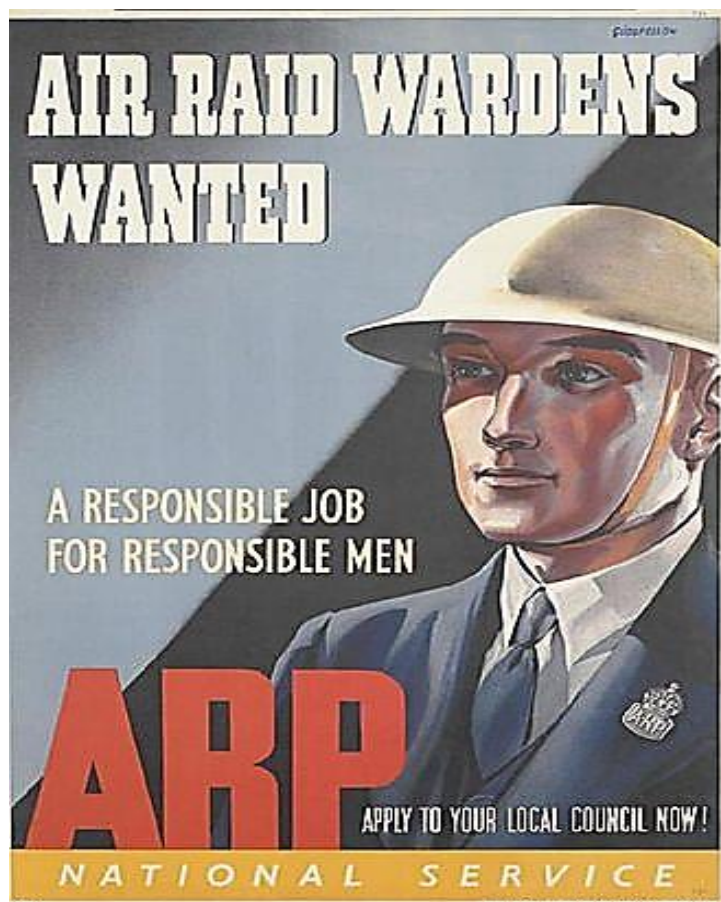
Slika 6. Strateško bombardiranje gradova u Prvom svjetskom ratu

<https://history.blog.gov.uk/2015/01/19/air-raid-casualties-in-the-first-world-war/> (05.07.2024.)

Zbog snažne potrebe da se ljudi pod okriljem sigurnosti vrate svojim svakodnevnim poslovima, pozornost je usmjerena na civilnu obranu u slučaju rata te je 1924. godine osnovan Odbor za mjere opreza od zračnih napada (ARP) kako bi istražio efikasne načine osiguranja zaštite civila od zračnih napada. Odbor je iznio brojke koje procjenjuju da će u Londonu, u slučaju zračnog napada, biti preko 9 000 žrtava u prva dva dana, a zatim i kontinuiranu stopu čak od oko 17 500 žrtava tjedno. Vjerovalo se da su navedene stope konzervativne te da će zbog njihovog javnog

iznošenja doći do općeg kaosa te da će ljudi histeričnog početi bježati iz Londona. Nadalje, za civilnu kontrolu, predložene su iznimno oštre mjere civilne zaštite poput stavljanje Londona pod gotovo vojnu kontrolu i fizičko ograđivanje grada sa 120 000 vojnika. Opravdanje za tako drastične mjere bila je potreba da se ljudi vrate na svoje poslove kako bi se osigurala ekonomska stabilnost. Drugi vladin odjel predložio je postavljanje kampova za izbjeglice u kojima bi se one zadržavale nekoliko dana prije nego što bi bile deportirane natrag u London ^[35]. Isto tako, provođene su civilne obuke i osposobljavanja koja su bila praćena agresivnom marketinškom propagandom, a jedan od primjera plakata prikazan je na Slici 7. ^[19].

ć

Slika 7. Promotivni plakat Odbora za mjere opreza od zračnih napada (ARP-a)

<https://www.yeovilhistory.info/arp-posts.htm> (07.07.2024.)

Ministarstvo unutarnjih poslova je 1935. godine osnovalo poseban vladin odjel, Službu za civilnu obranu. Njegova nadležnost uključivala je već postojeći ARP, redare i vatrogasce, spasioce i prvu pomoć. U početku je nadležna bila Pomoćna vatrogasna služba (AFS), a kasnije Nacionalna vatrogasna služba (NFS). Više od 1,9 milijuna ljudi

bilo je u službi civilne zaštite, a od njih je gotovo 2400 poginulo u neprijateljskim napadima ^[15].

Organizacija civilne obrane bila je u nadležnosti lokalnih vlasti. Dragovoljci su bili raspoređeni različitim jedinicama ovisno o iskustvu ili vrsti obuke. Obuka službenika prikazana je na slici 8. Svaka mjesna služba civilne zaštite bila je podijeljena u nekoliko odsjeka. Upravitelji su bili odgovorni za lokalno izviđanje i izvješćivanje, te vodstvo, organizaciju, usmjeravanje i kontrolu javnosti, ali su i savjetovali preživjele o lokacijama centara za odmor i hranu te drugih objekata za socijalnu skrb ^[35].

Slika 8. Obuka civilnih službenika u Službi za civilnu obranu

<https://www.ww2civildefence.co.uk/uniforms.html> (09.07.2024.)

Spasilačke skupine morale su procijeniti opasnost i zatim pristupiti bombardiranim zgradama kako bi izvukle ozlijeđene ili mrtve ljude. Osim toga, često su i isključivali opskrbu plinom, strujom i vodom te popravili ili srušili nesigurne zgrade. Medicinska skrb, uključujući prvu pomoć, unesrećenima je bila pružena na licu mjesta

[35].. Na slici 9. prikazano je kako pripadnici civilne zaštite pomažu izbjeglicama smještenim u londonskoj podzemnoj željeznici.

Slika 9. Pripadnici civilne zaštite pomažu izbjeglicama smještenim u londonskoj podzemnoj željeznici

<https://www.britannica.com/topic/civil-defense> (11.07.2024.)

Za ispravan tok informacija tijekom i nakon napada bili su zaduženi timovi za izvještavanje i kontrolu. Svaki lokalni stožer imao je ARP kontrolora koji je usmjeravao timove za spašavanje, prvu pomoć i dekontaminaciju na mjesta prijavljenih bombaških

napada. U slučajevima kada bi lokalne službe pokazale nedovoljnima za rješavanje problema, kontrolor bi zatražio pomoć od susjednih lokalnih službi ^[15].

Vatrogasna straža bila je odgovorna za određeno područje ili veću ustanovu i od nje se zahtijevalo praćenje pada zapaljivih bombi te redovito prosljeđivanje vijesti o svim aktivnim požarima. Bili su obučeni za rukovanje zapaljivom bombom te za zalijevanje vatre s kantama pijeska ili vode. Osim toga, postojali su i timovi za dekontaminaciju od plinova koji su bili opremljeni zaštitnom odjećom nepropusnom za plin i vodootpornom opremom (Slika 10.) te su bili specijalno obučeni za dekontaminaciju zgrada, cesta, željeznica i svih ostalih prostora kontaminiranih plinom ^[35].

Slika 10. Zaštitna oprema za pripadnika timovi za dekontaminaciju plinom

<https://timelessmoon.getarchive.net/amp/media/members-of-the-civil-defense-during-a-gas-mask-drill-in-tel-aviv-d23-022-6c8b71> (18.07.2024.)

Osim toga, svojevrsni napredak je postignut i po pitanju organizacije skloništa od zračnih napada. Naime, glavna problematika je bila ta što su podzemna skloništa bila sigurnija skloništa za zaštitu od zračnih napada, ali su bila odlična meta za napade

plinom. U veljači 1936. godine imenovan je tehnički odbor za strukturne mjere opreza protiv zračnog napada.

Tijekom Münchenske krize¹⁶ britanske su lokalne vlasti iskopale rovove koji su služili kao skloništa, a nakon krize su odlučili da rovovi postanu jedan od stalnih elemenata civilne zaštite ojačani sa standardnim dizajnom gotovih betonskih obloga. Odlučeno je i da se montažno sklonište Anderson (Slika 11.) ustupi na korištenje siromašnijim kućanstvima ^[35].

Slika 11. Civili smješteni u skloništu Anderson

<https://childreninww2.wordpress.com/anderson-shelter/> (21.07.2024.)

¹⁶ 29. – 30. rujna 1938. Njemačka, Italija, Velika Britanija i Francuska potpisuju Münchenski sporazum, prema kojemu Čehoslovačka mora predati svoje pogranične regije (tzv. Sudetsko područje) nacističkoj Njemačkoj. Njemačke trupe zauzimaju navedene krajeve između 1. i 10. listopada 1938. godine.

2.2.2. Civilna zaštita na Američkom kontinentu u 19. i 20. stoljeću

U Sjedinjenim Američkim Državama, Ured za civilnu obranu osnovan je u svibnju 1941. godine. Uloga Ureda za civilnu obranu bila je da koordinira civilnom obranom, Ministarstvom vojske te su uspostavljene skupine slične britanskim ARP-ima. Jedna od tih skupina postoji i danas, a naziva se Civilna zračna kontrola (CAP¹⁷). Osnovana je 1. prosinca 1941. godine s ciljem civilne obrane, traganja i spašavanja. Osmislio ju je veliki zagovornik američkog zrakoplovstva Gill Robb Wilson¹⁸, koji je predvidio potencijal općeg zrakoplovstva¹⁹ kao odličnu nadopunu za američke vojne operacije. Ubrzo nakon osnivanja formirana je čak dvadeset i jedna postrojba diljem Sjedinjenih Američkih Država. Na slici 12. je prikazana jedna od prvih jedinica Civilne zračne kontrole.

Slika 12. Jedna od prvih jedinica Civilne zračne kontrole

<https://www.gocivilairpatrol.com/about/history-of-civil-air-patrol> (23.07.2024.)

¹⁷ Civil Air Patrol

¹⁸ Američki pilot i osnivač Civilne zračne patrole, koji je živio u razdoblju od 1892. do 1966. godine.

¹⁹ Dio civilnoga zrakoplovstva koji obuhvaća sve njegove vidove osim održavanja linijskoga zračnog prometa

Osim toga, Civilna zračna kontrola je sudjelovala i u protunapadima te je osiguravala zračno izviđanje za savezničke i trgovačke brodove. Volonteri i volonterke sudjelovali su u nizu ratnih misija, što je uključivalo upozorenje o zrakoplovima, patrole duž meksičke granice, kurirsku službu, potragu za nestalim zrakoplovima, pomoć u katastrofama, operacije praćenja te šumske patrole. Civilna zračna kontrola je preletjela 24 milijuna milja, uočila je 173 neprijateljske podmornice te izbacila ukupno 82 bombe i dubinske bombe tijekom sukoba. Crna strana je da do kraja rata čak 68 pripadnika Civilne zračne kontrole poginulo na dužnosti. Kasnije, 1946. godine, je Civilnoj zračnoj kontroli zabranjeno sudjelovanje u borbama te tada dobila svoju sadašnju ulogu, a to je potraga i spašavanje oborenog zrakoplova. Godinu dana kasnije, 1947. godine, Civilna zračna kontrola postala je pomoćna jedinica zračnih snaga^[5].

Osim zračnih snaga, u Sjedinjenim Američkim Državama, postojala je i Pomoćna postrojba obalne straže (Slika 13.) koja je imala sličnu ulogu, odnosno, djelovala je kao potpora američkoj obalnoj straži. Pomoćna postrojba obalne straže osnovana je uoči Drugog svjetskog rata, upravo kao i Civilna zračna kontrola. Nakon rata, Pomoćna postrojba obalne straže je preusmjerila fokus na promicanje sigurnosti plovidbe, pomaganje Obalnoj straži u izvođenju potrage i spašavanja te pomorsku sigurnost i zaštitu okoliša ^[30].

Slika 13. Pomoćna postrojba obalne straže

<https://www.history.uscg.mil/home/history-program/> (25.07.2024.)

2.3. Promjene koje u civilnoj zaštiti donosi Drugi svjetski rat

2.3.1. Promjene u Velikoj Britaniji

U Velikoj Britaniji je služba civilne zaštite je raspuštena 1945. godine, a nakon nje i Civilna zračna kontrola tijekom 1946. godine. S početkom rastućih napetosti između istoka i zapada, 1949. godine, služba civilne zaštite je ponovno oživljena kao Odred civilne obrane. Odred civilne obrane, imao je zadatak preuzeti kontrolu nakon velike nacionalne opasnosti. Služba se nalazila pod ovlastima Ministarstva unutarnjih poslova, imala je centraliziranu administrativnu upravu, ali je bila podijeljena na lokalne jedinice. Svaka lokalna jedinica bila je podijeljena na nekoliko podjedinica, uključujući glavni stožer, obavještajni i operativni odjel (Slika 14.), izviđački odjel (Slika 15.), odjel za potragu i spašavanje (Slika 16. i Slika 17.), hitnu i prvu pomoć (Slika 18.) i socijalnu skrb (Slika 19.) [6].

Slika 14. Obavještajni i operativni odjel civilne zaštite

<https://civildefenceassociation.uk/history/> (30.07.2024.)

Slika 15. Izviđački odjel civilne zaštite

<https://civildefenceassociation.uk/history/> (30.07.2024.)

Slika 16. Odjel za potragu civilne zaštite

<https://civildefenceassociation.uk/history/> (30.07.2024.)

Slika 17. Odjel za spašavanje civilne zaštite

<https://civildefenceassociation.uk/history/> (30.07.2024.)

Slika 18. Odjel za hitnu i prvu pomoć civilne zaštite

<https://civildefenceassociation.uk/history/> (30.07.2024.)

Slika 19. Odjel za socijalnu skrb civilne zaštite

<https://civildefenceassociation.uk/history/> (30.07.2024.)

Tijekom Drugog svjetskog rata, Civilna zračna kontrola je bila zadužena za izdavanje plinskih maski, izradu montažnih skloništa protiv zračnih napada i održavanje lokalnih javnih skloništa^[35]. Također je pomagala u spašavanju unesrećenih ljudi nakon napada, a neke su volonterke postale i civilne pomoćnice medicinske sestre.

Pomoćne medicinske sestre bile su žene u dobi od 18 do 55 godina bez prethodnog iskustva u medicinskoj struci. Volontirale su kroz Civilnu pričuvu za medicinske sestre i dobile su dvotjednu obuku u bolnici koja je pokrivala prvu pomoć i druga osnovna znanje iz te struke kao što su njegu u kući i praktični bolnički rad. Odrađivale su puno radno vrijeme od 48 sati tjedno. Nakon što su prošle obuku bile su raspoređene po postajama prve pomoći, vlakovima za evakuaciju ozlijeđenih, mjestima medicinske pomoći u skloništim ili centrima za odmor. Njihov je posao prvenstveno bio pružanje prve pomoći unesrećenima, no često su sudjelovale i u potragama za preživjelima pa čak izvlačenju tijela unesrećenih koji su nerijetko bili i

njihovi kolege^[36]. One su bile obučene u posebne uniforme sa kraticom Civilne zračne kontrole – ARP, a primjer navedene uniforme je vidljiv na Slici 20.

Slika 20. Uniforma volonterke Civilne zračne kontrole kao pomoćnice hitne pomoći

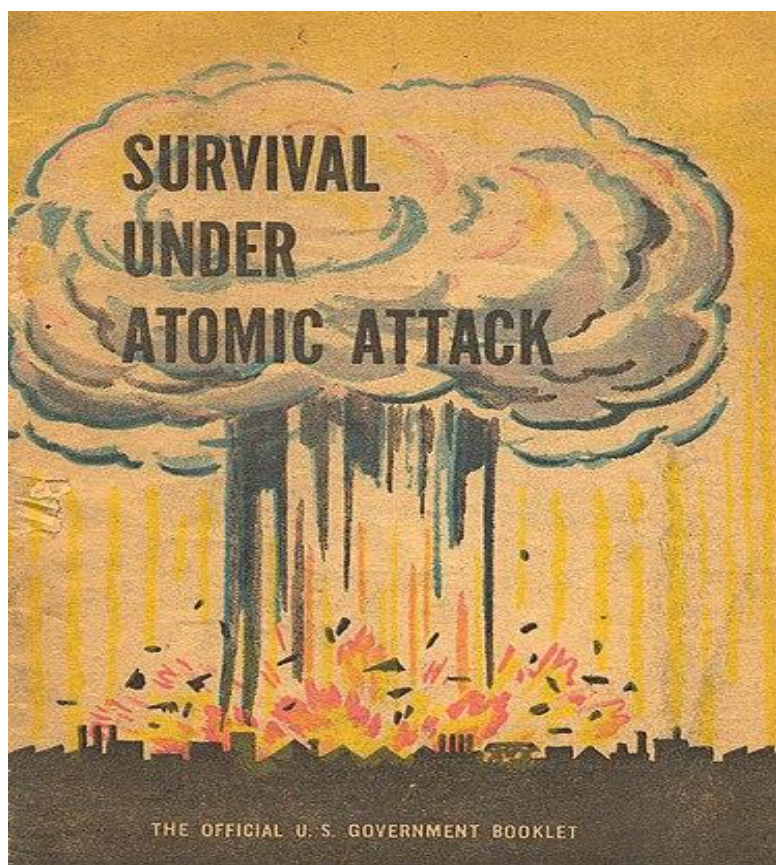
<https://www.ww2civildefence.co.uk/nursing-uniforms.html> (27.07.2024.)

Kako je rat napredovao, vojna učinkovitost njemačkog zračnog bombardiranja bila je vrlo ograničena zahvaljujući snazi britanske protuzračne obrane, korištenju radara za rano upozoravanje i akcijama spašavanja života. Unatoč značajnom ulaganju u civilnu i vojnu obranu, britanski civilni gubici tijekom rata bili su veći od predviđenih. Primjerice, tijekom bitke za Britaniju je bilo je 14 000 - 20 000 civilnih žrtava u Velikoj Britaniji, što je relativno visok broj s obzirom na to da je izbačeno tek oko 30 000 tona ubojnih sredstava tijekom bitke. Kada bi se taj broj preračunao, kao rezultat bi se dobilo 0,47-0,67 civilnih žrtava po toni bačenih bombi, što je bilo značajno manje od ranijih predviđanja od 121 žrtava po toni bačenih bombi ^[36].

2.3.2. Promjene koje u Sjedinjenim Američkim Državama

U Sjedinjenim Američkim Državama, jačanje moći nuklearnog oružja i sve veća opasnost od takve vrste napada, potaknule su sve bolju organizaciju i razvoj civilne zaštite. Nacionalni odbor za sigurnosne resurse je 1950. godine izradio dokument od 162 stranice u kojem je prikazan jasan model strukture civilne obrane za Sjedinjene Američke Države. ^[29].. Taj je dokument, zbog svojih čvrstih plavih korica, postao poznat kao "Plava knjiga" te je služio kao predložak za zakonodavstvo i organizaciju civilne zaštite za nadolazećih četrdeset godina.

Osim Plave knjige, američke su vlasti koristile razne druge resurse kako bi među građanstvom osvijestili potrebu za edukacijom o postupcima koje je potrebno poduzeti u slučaju nuklearnog napada. Vlada je tiskala mnoge edukativne materijale o nuklearnim napadima i preživljavanju istih, a jedan od najpoznatijih primjera tiskan je 1950. godine pod nazivom „Preživljavanje u slučaju nuklearnog napada“ (Slika 21.). U školama i drugim obrazovnim institucijama, učitelji su djeci morali objašnjavati da se u slučaju nuklearnog napada moraju sagnuti i pokriti, a da će napad prepoznati po iznenadnom snažnom bljesku. Postojao je čak i radijski program pod nazivom „Zvijezde za obranu“ koji je kombinirao hit glazbu sa savjetima za civilnu obranu. Kreirane su čak i dječje pjesmice kroz koje su se provlačile edukativne informacije o postupanju u slučaju nuklearnog napada ^[23].

Slika 21. Naslovnica priručnika „Preživljavanje u slučaju nuklearnog napada“

<https://ameshistory.org/content/survival-under-atomic-attack> (01.08.2024.)

Za svojeg mandata, predsjednik Kennedy je ulagao velike napore u postavljanje nuklearnih skloništa diljem Sjedinjenih Američkih Država. Nuklearna su skloništa trebala zaštititi građane od eksplozije i toplinskih učinaka nuklearnog oružja, ali bi i u određenoj mjeri pružila zaštitu od učinaka zračenja. Zbog potrebe za službom zaduženom za izdavanje određenog stupnja upozorenja, 1951. godine je osnovan CONELRAD,²⁰ odnosno Kontrola elektromagnetskog zračenja. Prema CONELRAD sustavu, nekoliko bi primarnih postaja dobilo upozorenje o hitnom slučaju i emitiralo bi upozorenje. Od tog bi trenutka, sve televizijske i radijske postaje u zemlji kontinuirano ponavljale obavijesti dobivene putem CONELRAD-a^[17]. Izgled CONELRAD stanice kontrole elektromagnetskog zračenja prikazan je na Slici 22.

²⁰ Control of Electromagnetic Radiation

Slika 22. CONELRAD stanica kontrole elektromagnetskog zračenja

<https://davescoldwarcanada.com/home/civil-defence/conelrad/> (03.08.2024.)

3. POVIJEST CIVILNE ZAŠTITE U HRVATSKOJ

3.1. Civilna zaštita u Hrvatskoj do 1945. godine

Kao i svugdje u svijetu, ni u Hrvatskoj se o organiziranom sustavu civilne zaštite nije razmišljalo do katastrofe nakon razornog potresa²¹ koji je glavni grad Zagreb pogodio 1880. godine. Tako možemo reći da je povijest organiziranog sustava civilne zaštite u Republici Hrvatskoj započela kasnih dvadesetih godina dvadesetog stoljeća. Hrvatska se je u tom procesu uvelike vodila europskim primjerima ustrojstva službi civilne zaštite, humanitarnih aktivnosti civilne zaštite i spašavanjem ljudi i njihovih dobara.

Društvo Crvenog križa u Hrvatskoj počinje djelovati 1882. godine u Zagrebu. S završetkom Prvog svjetskog rata, ponovno se budi svijest vlasti o važnosti civilne zaštite pa je tako osnovano Hrvatsko društvo Crvenog križa koje je promoviralo civilnu zaštitu i istovremeno educiralo građanstvo o bitnim temama poput samopomoći, prve pomoć, traženju i spašavanju unesrećenih ljudi. Poseban naglasak bio je na ratnim uvjetima i nesrećama uzrokovanim ratnim razaranjima. Na Slici 23. je prikazano djelovanje Crvenog križa na hrvatskom području neposredno nakon njegovog osnivanja ^[27].

Slika 23. Djelovanje Crvenog križa na hrvatskom području nakon njegovog osnivanja

<https://studentski.hr/vijesti/na-danasnji-dan/osnivanje-crvenog-kriza> (05.08.2024.)

²¹ Dogodio se 9. studenog 1880. godine u jutarnjim satima, bio je jačine 8 stupnjeva Mercallijeve, i 6,3 stupnja Richterove ljestvice, s epicentrom na području Medvednice. Razorio je brojne zagrebačke zgrade, dvoje ljudi je poginulo, a mnoštvo stanovništva pobjeglo je ili se iselilo u Beč, Graz, Maribor, Celje, Ljubljanu i Trst.

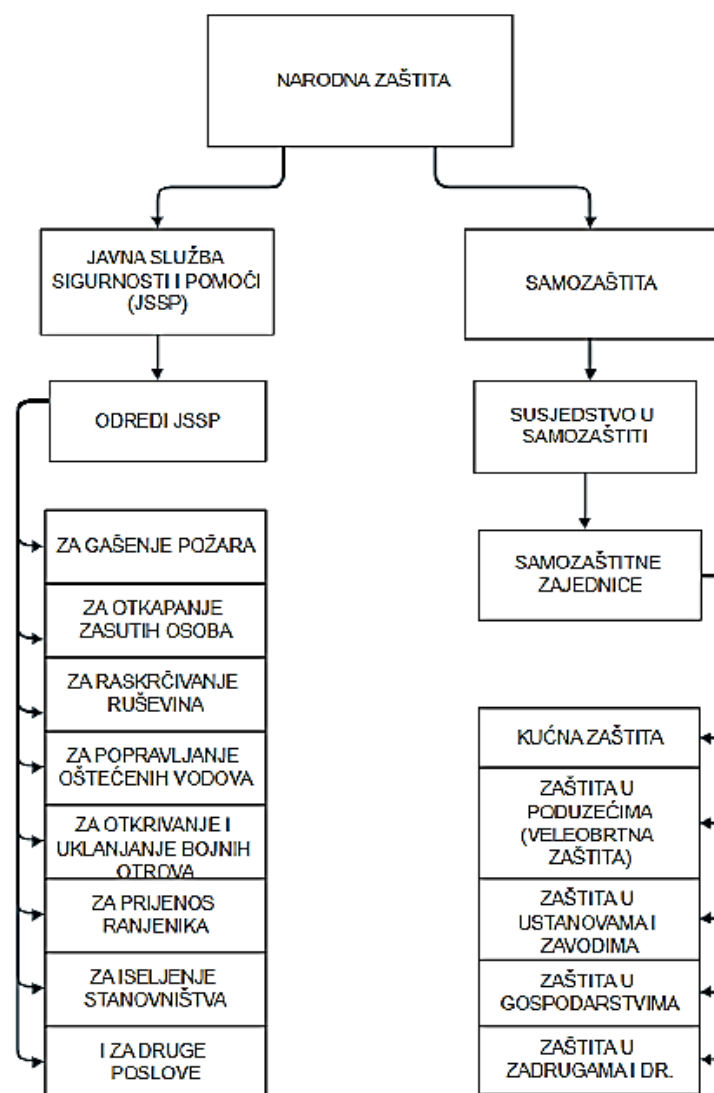
Možemo povući poveznicu jer je djelovanje Crvenog križa i sličnih organizacija u Hrvatskoj imalo učinak na razvoj civilne zaštite, upravo kao što je u Velikoj Britaniji na razvoj civilne zaštite uvelike utjecala Civilna zračna kontrola. Ulaskom Hrvatske u sastav Kraljevine SHS, 1918. godine, razvoj civilne zaštite počinje ovisiti o zakonima i odredbama novonastale države. U Kraljevini Jugoslaviji, civilnoj zaštiti nije posvećivana prevelika pažnja, baš kao ni u ostalim europskim zemljama tijekom mirnog razdoblja ^[33]. Opće odredbe civilne zaštite bile su definirane Općom uputom za rad u cilju obrane zemlje od napada iz zraka, izdanom od strane Ministarstva vojske i mornarice. U njoj su bila navedena prava, obveze i nadležnosti tijela vlasti odgovornih za obranu od zračnih napada. Najveću odgovornost pasivne obrane imao je ban, koji je mogao osnovati banski odbor kao savjetodavno tijelo, dok su na lokalnoj razini mjestima s vojnim postrojbama upravljali zapovjednici vojnih postrojbi. U ostalim su mjestima nadležnost imale lokalne upravne vlasti ^[25].

Zagreb je bio jedan od prvi europskih gradova koji je prepoznao važnost razvoja civilne zaštite te zaštite grada od zračnih napada. Početkom 1933. godine, Gradsko poglavarstvo osnovalo je Mjesni odbor za obranu grada Zagreba od zračnih napada kao savjetodavno tijelo na području civilne zaštite ^[37]. Tijekom 1935. godine, u Zagrebu su održane prve javne vježbe civilne zaštite te tečajevi o potrebi civilne zaštite za medicinsko osoblje i bliske službe. S ciljem promocije, u Zagrebu je organizirana je izložba o civilnoj zaštiti i obrani od zračnih napada te je to bila prva izložba takve vrste u cijeloj Jugoslaviji ^[25].

Godina 1935. označila je početak razvoja civilne zaštite u Hrvatskoj, a već iduće je godine Grad Zagreb, među prvima u Europi i jedini u tadašnjoj Jugoslaviji, započeo izgradnju Škole za civilnu zaštitu. Škola za civilnu zaštitu se nalazila na Ksaverskoj cesti u Zagrebu, mogli su ju pohađati građani grada Zagreba, a otvorio ju je i blagoslovio kardinal Alojzije Stepinac. Uloga Škole za civilnu zaštitu bila je:

- promocija i edukacija građanstva u samozaštiti
- organiziranje tečajeva za stručnjake u raznim područjima djelatnosti
- izobrazba nastavnog osoblja i instruktora
- tečajevi za članove odreda javne službe
- tečajevi za kućnu zaštitu ^[27].

U razdoblju od 1933. do 1941. godine, civilna zaštita u Zagrebu se razvijala i organizirala s ciljem zaštite i spašavanja stanovništva i materijalnih dobara od ratnih razaranja, ali i za suočavanje s drugim mirnodopskim nesrećama poput prirodnih katastrofa, industrijskih nezgoda i prometnih nesreća. Nakon uspostave Nezavisne Države Hrvatske 1941. godine, civilnu zaštitu i Škola civilne zaštite preimenovane su u narodnu zaštitu i Školu Narodne zaštite. Organizacija narodne zaštite bila je propisana Provedbenom naredbom o općem uređenju Narodne zaštite ministra hrvatskog domobranstva kako je prikazano na Slici 24. [25].

Slika 24. Shema 1. Sastavnice sustava narodne zaštite Nezavisne Države Hrvatske prema Zakonskoj odredbi iz 1941. godine o osnivanju narodne zaštite [25].

Godine 1945. zatvorena je Škola civilne zaštite u Zagrebu, a objekti su nacionalizirani. Time je ukinut i cjelokupni sustav civilne zaštite koji je postojao u dijelu države pod vlašću Nezavisne Države Hrvatske i koji se nazivao "narodna zaštita" [27].

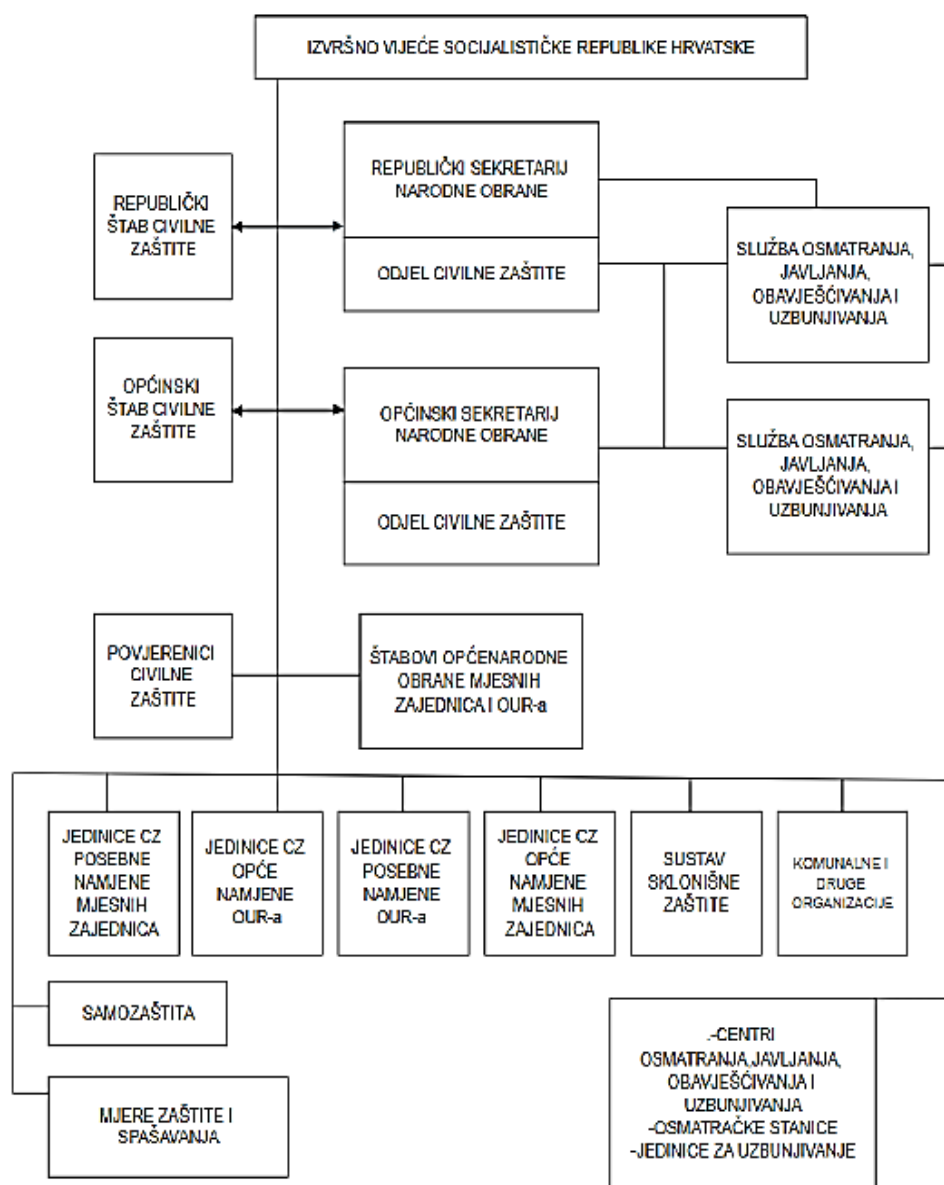
3.2. Civilna zaštita u Hrvatskoj 1946. - 1990. godine

Nakon sukoba između jugoslavenskog vodstva i SSSR-a i njihovih saveznika 1948. godine, glavni je fokus jugoslavenske civilne zaštite bio na zaštiti građanstva od zračnih napada. Područje zaštite i spašavanja prvo je prošireno na zaštitu od ratnih razaranja, a potom i na zaštitu od prirodnih katastrofa. Proširenje područja djelovanja civilne zaštite sa sobom je donijelo decentralizaciju poslova i veću autonomiju lokalnih jedinica [25].

Godine 1948. godine, osnovana je protuavionska zaštita (PAZ) pod nadležnosti Ministarstva unutarnjih poslova, a 1955. godine je spomenuta služba prerasla u službu civilne zaštite [25]. Zatim su, 1963. godine osnovani štabovi civilne zaštite koji su bili koordinativna i operativna tijela izvršnih organa vlasti i društveno-političkih zajednica na svim razinama. Štabovi su bili odgovorni za planiranje, organiziranje te vođenje zaštite i spašavanja. Osnivanje postrojbi civilne zaštite u stambenim zgradama, mjesnim zajednicama i poduzećima omogućeno je 1969. godine Zakonom o narodnoj obrani. Izvršavanje službe civilne zaštite postalo je obavezno za sve stanovnike u dobi od 16 do 65 godina. Isto tako, predviđeno je sudjelovanje postrojbi civilne zaštite u obrani od elementarnih nepogoda [27].

Godine 1972. donesen je Zakon o općenarodnoj obrani kojim je hrvatska civilna zaštita dobila jasnu zakonsku regulativu u sklopu bivše SFRJ. Zakonom o općenarodnoj obrani postalo je obvezno osnivanje postrojbi civilne zaštite opće namjene u stambenim i drugim zgradama, naseljima, mjesnim zajednicama i manjim poduzećima. Uz to, Zakonom o općenarodnoj obrani je predviđeno osnivanje posebne službe motrenja i obavješćivanja - službe OJOU²² u društveno-političkim zajednicama s odgovarajućim centrima i postajama za motrenje, obavješćivanje i uzbunjivanje [27]. Sustav civilne zaštite u Hrvatskoj prema Zakonu o općenarodnoj obrani prikazan je na slici 25.

²² Služba Osmatranja, Javljanja, Obavješćivanja i Uzbunjivanja

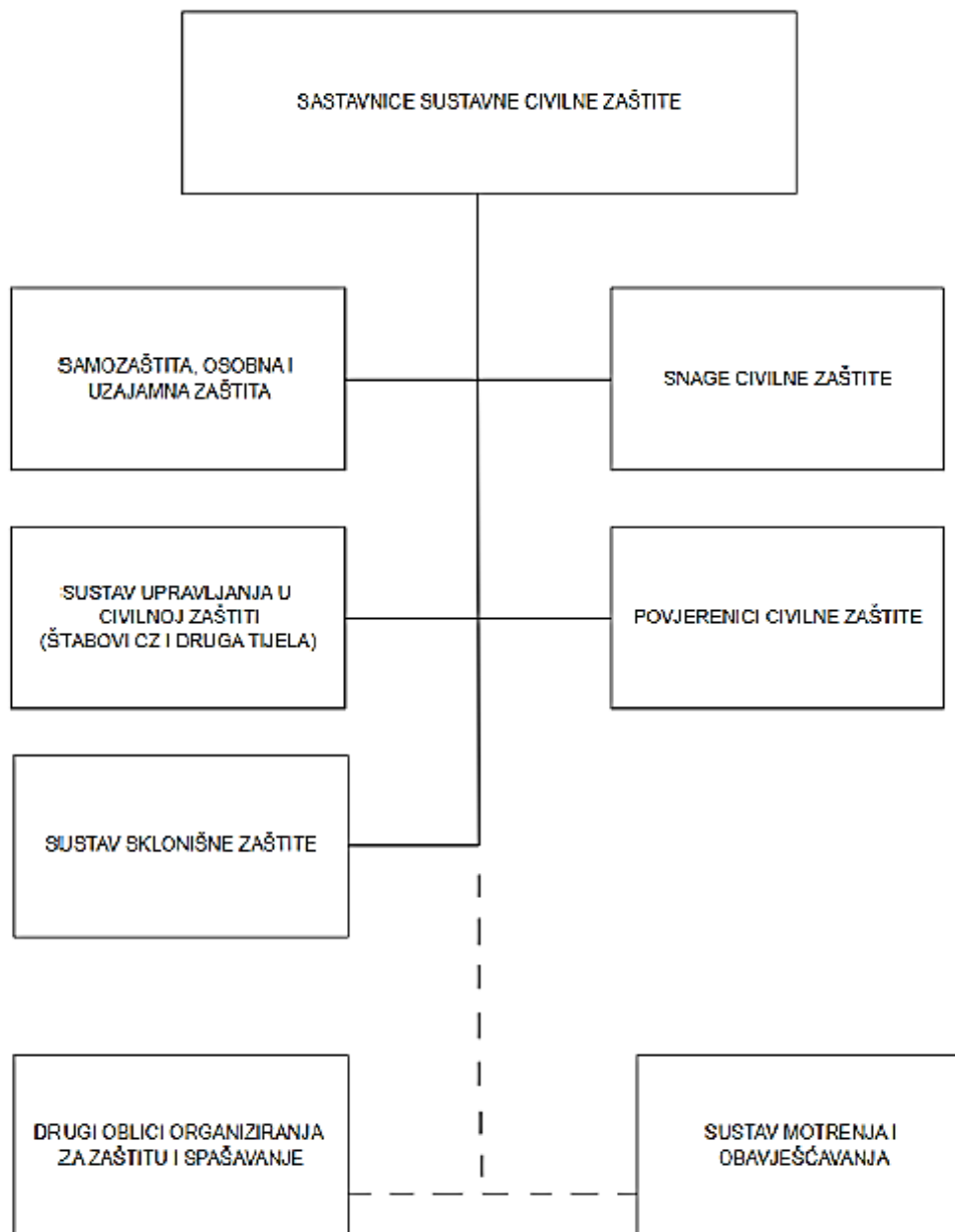
Slika 25. Shema sustava civilne zaštite u Hrvatskoj prema Zakonu o općenarodnoj obrani ^[25].

Tijekom 1972. godine donesen je i Zakon o zaštiti od elementarnih nepogoda, čime je i taj aspekt civilne zaštite dobio detaljnu zakonsku regulativu. Upravljanje obranom i zaštitom detaljnije je razrađeno u hrvatskom Zakonu o općenarodnoj obrani iz 1977. godine. Civilna zaštita je tim Zakonom postavljena kao cjelovit sustav sastavljen od: samozaštite, mjera zaštite i spašavanja te mjera zaštite i spašavanja te postrojbi i štabova civilne postrojbi i štabova civilne zaštite. Za lokano djelovanje, u mjesnim su zajednicama imenovani povjerenici za civilnu zaštitu ^[27].

Izazovi s kojima se susretalo jugoslavensko stanovništvo početkom osamdesetih godina prošlog stoljeća postupno su primoravali pojedinačne države na sve veću autonomiju civilne zaštite. Godine 1984., SFRJ²³ je donijela novi Zakon o općenarodnoj obrani, kojim si hrvatske vlasti preuzele potpunu nadležnost nad civilnom zaštitom u zemlji. Tim je zakonom civilna zaštita definirana kao dio općenarodne obrane i društvene samozaštite te kao najmasovniji oblik organiziranja, pripreme i sudjelovanja radnika, građana, samoupravnih organizacija, političkih i društvenih organizacija te političkih zajednica u zaštiti i spašavanju ljudi, imovine i drugih dobara od ratnih djelovanja, prirodnih katastrofa i drugih nesreća i opasnosti u miru i ratu^[27]. Na slici 26. prikazana je shema sastavnica sustava civilne zaštite prema Zakonu o općenarodnoj obrani.

Osim toga, iste su godine formirane postrojbe opće namjene i postrojbe posebne namjene. Postrojbe opće namjene su osnovane u mjesnim zajednicama, poduzećima, ustanovama i organima državne vlasti, dok su postrojbe posebne namjene su bile formirane za sljedeće: zaštitu i spašavanje od radiološko-kemijsko-biološke opasnosti, spašavanje iz ruševina, spašavanje na vodi, spašavanje od požara, spašavanje od eksplozija, prvu medicinsku pomoć, spašavanje životinja i sanaciju terena^[25]. Za potrebe obuke članova i postrojbi civilne zaštite formirani su posebni obrazovni centri, koji su djelovali kao samostalne ustanove ili dijelovi narodnih sveučilišta.

²³ Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija

Slika 26. Shema sastavnica sustava civilne zaštite prema Zakonu o općenarodnoj obrani [25].

Neposredno prije raspada Jugoslavije, Hrvatska je imala iznimno organiziran sustav civilne zaštite. Uključivala je 545.000 obveznika raspoređenih u 15.022 postrojbe i 4.444 štaba civilne zaštite, što je značilo da je 12% tadašnjeg stanovništva bilo uključeno u civilnu zaštitu Hrvatske. Obveznici civilne zaštite koji nisu bili uključeni u postrojbe civilne zaštite prošli su posebnu obuku za osobnu i međusobnu zaštitu. Takvih građana bilo je oko 900 000. U tablici 1. prikazani su podaci za samozaštitu, osobnu i uzajamnu zaštitu iz prosinca 1987. godine [25].

Tablica 1. Podaci za samozaštitu, osobnu i uzajamnu zaštitu iz prosinca 1987. godine ^[25].

red. br.	ZAJEDNICA OPĆINA	BROJ GRAĐANA KOJISU IMALI OBVEZU ZAVRŠITI OBUKU	BROJ GRAĐANA KOJISU ZAVRŠILI OBUKU	% UDJELA GRAĐANA KOJISU PROŠLI OBUKU U ODNOSU NA ONE KOJISU IMALI OBVEZU ZAVRŠITI OBUKU	BROJ GRAĐANA KOJI JE SUDJELOVAO NA ZAJEDNIČKIM VJEŽBAMA	% UDJELA GRAĐANA KOJI SU SUDJELOVALI U VJEŽBAMA U ODNOSU NA ONE KOJISU IMALI OBVEZU
1.	BJELOVAR	72967	46387	63,57	35961	49,28
2.	GOSPIĆ	10769	4889	45,40	80	0,74
3.	KARLOVAC	33159	11675	35,21	11359	34,26
4.	OSIJEK	271092	184646	68,11	108883	40,16
5.	RIJEKA	158324	51655	32,63	35487	22,41
6.	ŠISAK	27335	20604	75,54	26005	95,13
7.	SPLIT	192274	71527	37,20	30210	15,71
8.	VARAŽDIN	54489	50165	92,06	27110	49,75
9.	ZAGREB ZO	76037	47196	62,07	10372	13,64
10.	GRAD ZAGREB	93718	18738	19,99	19230	20,52
	UKUPNO	990164	507482	51,25	304697	30,77

Hrvatska je kroz godine izgradila cjelovit sustav civilne zaštite koji je obuhvaćao mjesne zajednice i organizacije. Kontinuirano se radilo na obuci pripadnika civilne zaštite, opremljeni su centri, te su redovito su organizirane vježbe jedinica civilne zaštite, a takav je sustav civilne zaštite funkcionirao sve do početka Domovinskog rata ^[25].

3.3. Civilna zaštita u Hrvatskoj 1990. - 1994. godine

Raspad Jugoslavije ponovno narušava organiziranost sustava civilne zaštite. Krajem 1990. godine, donesen je Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o općenarodnoj obrani. Štab civilne zaštite Republike Hrvatske uključen je u sastav Ministarstva obrane, a zapovjednika i članove birala je Vlada na prijedlog ministra obrane. Lokalne jedinice upravljale su i usmjeravale aktivnosti civilne zaštite na svojem području ^[25].

Početak ratnih sukoba u Hrvatskoj početkom 1991. godine zahtijevao je aktivno djelovanje civilne zaštite u vrlo složenim okolnostima. Tijekom Domovinskog rata, velik broj pripadnika civilne zaštite pridružio se postrojbama Ministarstva unutarnjih poslova (MUP) i Zboru narodne garde (ZNG). Navedena je aktivnost značajno smanjila broj pripadnika civilne zaštite ^[25].

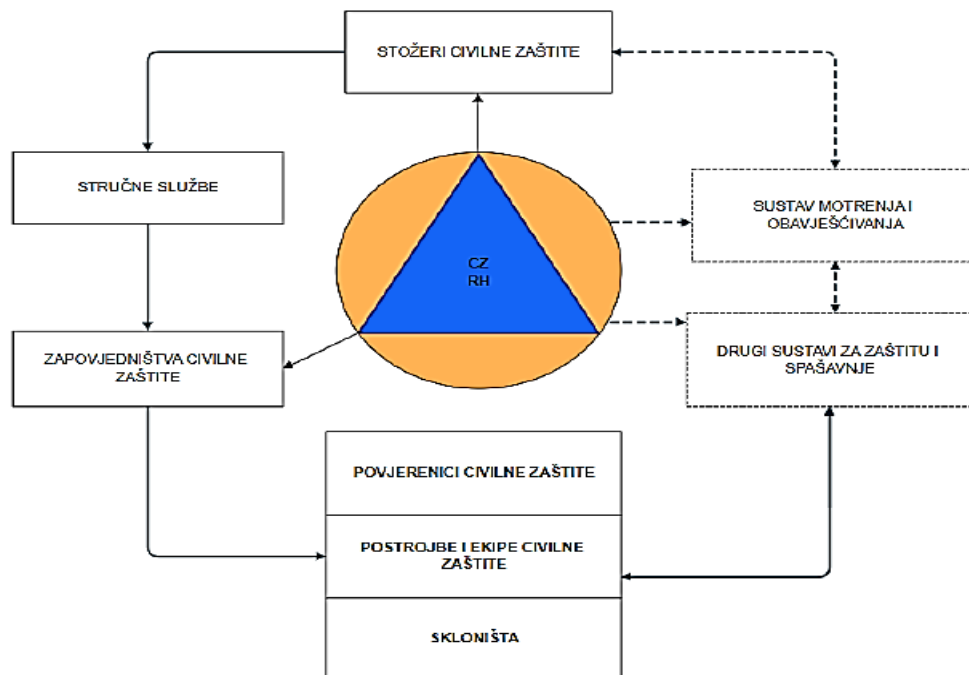
Većina pripadnika civilne zaštite bila je starija od pedeset godina, što je značajno smanjivalo njihovu učinkovitost. Civilna zaštita je djelovala u svim županijama tijekom Domovinskog rata. Najteže je bilo u županijama na koje se vršila intenzivna agresija, poput Vukovarsko-srijemske, Osječko-baranjske, Dubrovačko-neretvanske, Brodsko-posavske, Šibensko-kninske, Zadarske, Bjelovarsko-bilogorske i Karlovačke županije ^[18].

Zadaci civilne zaštite u Domovinskom ratu bili su: zamračivanje, zaštita civilnog stanovništva, evakuacija i zaštita ugroženog stanovništva, briga o izbjeglicama, zaštita kulturnih i materijalnih dobara, gašenje velikih požara, spašavanje životinja, sanacija terena, raščišćavanje ruševina i prometnica te opskrba pitkom vodom. Nakon „Oluje“ civilna zaštita imala je bitnu ulogu u sanaciji terena, uklanjanju posljedica te razminiranju i uklanjanju neeksplozivnih ubojnih sredstava. Čak 130 000 pripadnika civilne zaštite sudjelovalo je u pripremi i provođenju mjera zaštite i spašavanja ^[18].

3.4. Civilna zaštita u Hrvatskoj 1994. - 2005. godine

Stavljanje cjelokupnog sustava civilne zaštite pod nadležnost Ministarstva unutarnjih poslova 1994. godine, rezultiralo je boljom organizacijom i koordinacijom

svih službi. Tijekom 1994. godine, izmijenjen je Zakon o unutarnjim poslovima kojim su regulirane osnove sustava civilne zaštite. Utvrđene su aktivnosti i mjere civilne zaštite u zaštiti i spašavanju, motrenju, obavješćivanju i uzbunjivanju za potrebe civilne zaštite, te su definirani status djelatnika i financiranje. Na temelju tih zakonskih promjena donesen je Pravilnik o ustroju, popuni, pozivanju i uporabi postrojbi, službi i tijela za upravljanje, vođenje postrojbi i drugih oblika organiziranja civilne zaštite, kao i Pravilnik o metodologiji izrade i sadržaju planova zaštite i spašavanja ^[18]. Kao osnovne sastavnice civilne zaštite utvrđeni su: stožeri civilne zaštite -tijela za koordinaciju civilne zaštite, zapovjedništva civilne zaštite, stručne službe civilne zaštite, postrojbe i ekipe civilne zaštite, povjerenici civilne zaštite te sklonišna zaštita ^[34]. Navedene sastavnice su shematski prikazane na Slici 27.

Slika 27. Shema osnovnih sastavnica sustava civilne zaštite u razdoblju od 1994. do 2005. godine ^[34].

Godine 2005. izvršena je reorganizacija te je formirana Državna uprava za zaštitu i spašavanje koja je bila zadužena za poslove civilne zaštite, vatrogastva, školovanja i osposobljavanja vatrogasaca te organiziranih snaga civilne zaštite. Uprava je bila podijeljena na pet sektora: Sektor za civilnu zaštitu, Sektor za vatrogastvo, Državni informacijski i komunikacijski sustav zaštite i spašavanja, Učilište vatrogastva i zaštite i spašavanja i Sektor općih poslova. Samostalne ustrojstvene

jedinice bile su Kabinet ravnatelja, Odjel za međunarodnu suradnju i Odjel za unutarnju kontrolu. ^[34].

4. CIVILNA ZAŠTITA U NAJNOVIJE DOBA

4.1. Europska unija

Govoreći o epidemiji ebole, direktorica Europske unije za politiku humanitarne pomoći Florika Fink-Hooijer navela je da civilna zaštita zahtijeva ne samo više resursa, već prije svega zahtijeva bolje upravljanje resursima koji su dostupni, uključujući bolju sinergiju između humanitarne pomoći i civilne pomoći. Posljednjih godina naglasak civilne zaštite je na spremnosti za tehnološke katastrofe koje su posljedica terorističkih napada ^[10].

Odlukom Vijeća 2001/792/EZ, Euratom od 23. listopada 2001. i Odlukom vijeća 2007/779/EZ, Euratom od 8. studenoga 2007. godine uspostavlja se Mehanizam Europske unije za civilnu zaštitu radi pojačane suradnje i koordinirane međusobne pomoći u slučaju prirodnih katastrofa te nesreća izazvanih ljudskim djelovanjem. Mehanizam bi trebao omogućiti lakšu mobilizaciju i koordinaciju intervencija pomoći kako bi se osigurala prvenstveno zaštita ljudi, ali i okoliša i imovine, uključujući kulturnu baštinu, čime se smanjuje gubitak ljudskih života te materijalna, ekonomska i ekološka šteta. Na taj način ojačala bi socijalna kohezija i solidarnost. U Mehanizmu zajednice sudjeluju 32 države (27 država članica EU i 4 države članice Europskog ekonomskog područja Island, Lihtenštajn i Norveška te Makedonija). Mehanizam se sastoji od niza elemenata i aktivnosti, uključujući:

- Utvrđivanje interventnih ekipa koja stoje na raspolaganju zemljama članicama u slučaju katastrofa
- Uspostavu i provedbu programa obuke za interventne ekipe
- Radionice, seminare i ogledne projekte o glavnim aspektima intervencija
- Uspostavu i po potrebi slanje ekipa za procjenu i/ili koordinaciju;– uspostavu i upravljanje Centrom za monitoring i informiranje (*Monitoring and Information Centre – MIC*), koji je dostupan i sposoban reagirati 24 sata dnevno i raditi za države članice i Europsku komisiju za potrebe Mehanizma Zajednice
- Osnivanje i upravljanje Zajedničkim sustavom za veze i informiranje u slučaju katastrofa (*Common Emergency Communication and Information System – CECIS*) kako bi se omogućila komunikacija i razmjena informacija -

pridonose razvoju otkrivanja i sustavu ranog upozorenja na katastrofe koje mogu ugroziti teritorij država članica, s ciljem omogućavanja brzog odgovora država članica i Zajednice, kao i njihovu uspostavljanju kroz studije i procjene potreba i iskoristivosti tih sustava i kroz aktivnosti koje podupiru međusobno povezivanje

- Podršku državama članicama u dobivanju pristupa resursima opreme i transporta ^[17].

Isto tako, Europska unija je implantirala više projekata radi učinkovitog provođenja pojedinih elemenata Mehanizma Europske unije. Najistaknutiji projekti su sljedeći:

- SERM (*Support for Evacuation, Reception and Movement*) je projekt koji je trajao dvije godine te čiji je cilj bio definiranje zajedničkog europskog pristupa za jačanje efikasnosti nacionalne pomoći građanima koji su pogođeni velikim nesrećama ili katastrofama u trećim zemljama kroz uspostavu nacionalnih 77 operativnih centara za organizaciju povratka u matične države, odnosno koncept za evakuaciju građana koji se nalaze u trećim zemljama pogođenim nekom katastrofom
- Globalni nadzor za zaštitu okoliša i sigurnost (GMES – *Global Monitoring for Environment and Security*) je projekt koji prikuplja i pruža podatke o okolišu i sigurnosti te na taj način doprinosi općoj sigurnosti i zaštiti te se temelji se na praćenju i prikupljanju podataka o Zemlji. Sadržava kompletan set sustava koji prikupljaju podatke iz više izvora te osiguravaju korisnicima pouzdane i aktualne informacije; GMES pokrivaju pet područja monitoringa kroz podprojekte: Geoland 2 – kopno, MyOcean – more, MACC – atmosfera, G-MOSAIC – sigurnost i SAFER – izvanredne situacije - civilnu zaštitu, humanitarne i sigurnosne krize ^[17].

Vijeće Europske unije je 2010. godine donijelo Unutarnju sigurnosnu strategiju za Europsku uniju: Prema europskom sigurnosnom modelu (5842/2/10), kojom su definirane prijetnje unutarnjoj sigurnosti EU, a to su:

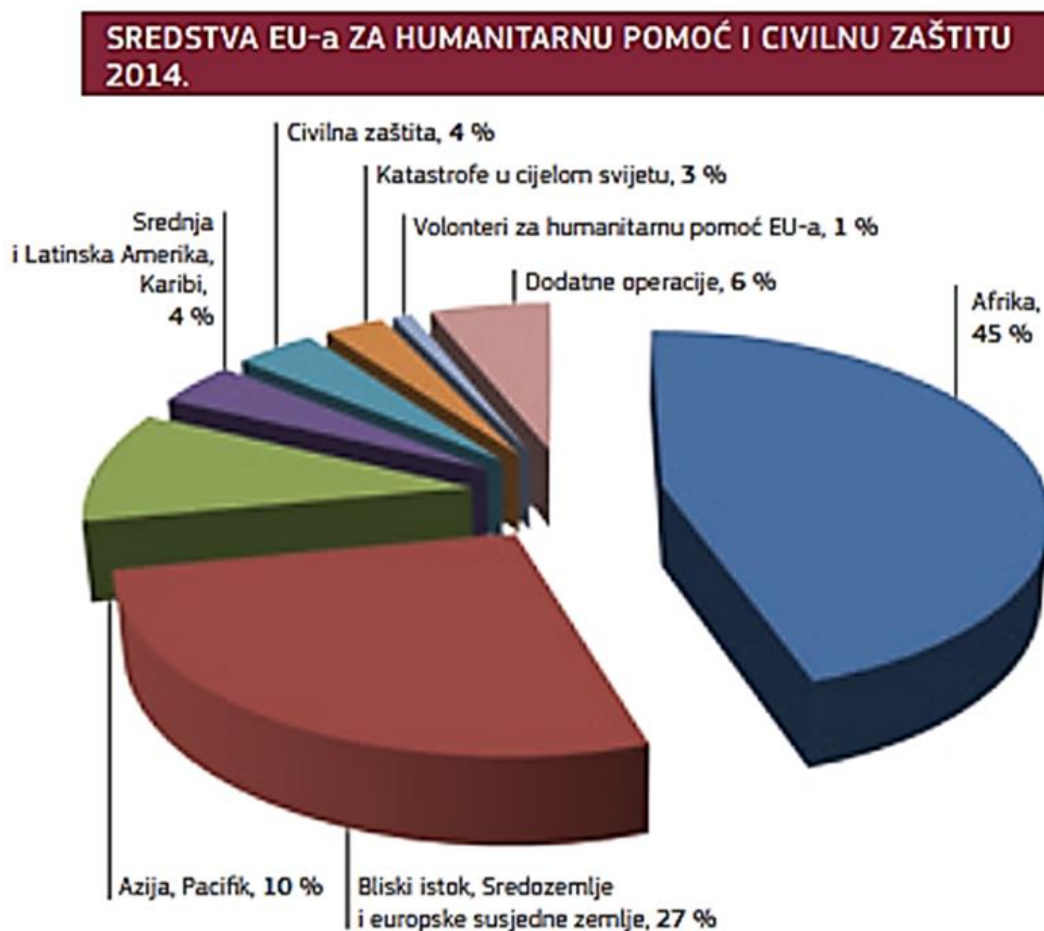
- Terorizam kao prijetnja broj jedan sigurnosti Europske unije
- Organizirani kriminal (trgovina drogom, ljudima, oružjem, gospodarski i financijski kriminal, seksualno iskorištavanje maloljetnika i dječja pornografija,

pranje novca i korupcija kao prijetnja osnovama demokratskog sustava i vladavine prava)

- Cyber kriminal
- Prekogranični kriminal i nasilje huligana (posebno prigodom sportskih događanja) i maloljetničkih bandi
- Prirodne katastrofe i katastrofe izazvane ljudskim djelovanjem
- Prometne nesreće koje odnose velik broj ljudskih života ^[17].

Europska unija financira oko 210 humanitarnih partnerskih organizacija, uključujući specijalizirane agencije Ujedinjenih naroda (UN), nevladine organizacije, agencije i organizacije država EU-a poput Međunarodnog odbora Crvenog križa i Međunarodne federacije društava Crvenog križa i Crvenog polumjeseca. Financiranje tih partnera temelji se na njihovim prijedlozima o načinu ispunjavanja potreba stanovništva pogođenog katastrofom. Na Grafikonu 1. vidljivo je u kojim su udjelima su financijska sredstva Europske unije uložena za humanitarnu pomoć i civilnu zaštitu 2014. godine ^[10].

Grafikon 1. Financijska sredstva Europske unije uložena za humanitarnu pomoć i civilnu zaštitu 2014. godine ^[10]

4.2. Sjedinjene Američke države

Nakon napada 11. rujna 2001. godine, u Sjedinjenim Američkim Državama koncept civilne obrane ponovno je razmotren pod pojmom državne sigurnosti i hitnog upravljanja svim opasnostima te su razmotrene i uvedene potrebne zakonske preinake.

Danas je glavni izvor noviteta iz područja civilne zaštite „Časopisa za civilnu obranu“ (Slika 28.) koji je počeo je izlaziti početkom 1960-ih godina kada je organizirana Američka organizacija za civilnu zaštitu (*The American Civil Defense Association* - TACDA). Tada se nazivao „Preživjeti“. Već gotovo 60 godina TACDA objavljuje članke o raznim temama civilne obrane te se može pohvaliti najvećim

izborom informacija i načina preživljavanja pod jednom organizacijom. Članci su pažljivo odabrani, a pišu ih znanstvenici, vojni profesionalci, osoblje za hitne slučajeve i stručnjaci za civilnu obranu. Teme „Časopisa za civilnu zaštitu“ uključuju:

- Aktualne prijetnje nacionalnoj sigurnosti
- Praktične tehnike preživljavanja
- Strategije kućne i osobne obrane
- Učinke nuklearnog oružja
- Zaštita materijalnih dobara i preživljavanje elementarnih nepogoda
- Čuvanje i čuvanje hrane
- Podzemna skloništa
- Sigurnost oružja
- Situacije masovnih pucnjava
- Homeopatski lijek
- Sigurnosnu opremu za dom
- Evakuaciju u hitnim slučajevima ^[24].

Slika 28. Primjer broja Časopisa za civilnu zaštitu

<https://tacda.org/> (08.08.2024.)

4.3. Republika Hrvatska

U Hrvatskoj je od 2015. godine na snazi Zakon o sustavu civilne zaštite. Civilna zaštita definirana je kao sustav organiziranja sudionika, operativnih snaga i građana za ostvarivanje zaštite i spašavanja ljudi, životinja, materijalnih i kulturnih dobara i okoliša u velikim nesrećama i katastrofama i otklanjanja posljedica terorizma i ratnih razaranja. Radi se o području javnog interesa za Republiku Hrvatsku i za sigurnost Republike Hrvatske^[13].

Definirani su značajni datumi pa se tako: Dan civilne zaštite Republike Hrvatske obilježava 1. ožujka. Dan europskog broja 112 obilježava 11. veljače i Međunarodni dan smanjenja rizika od katastrofa obilježava 13. listopada^[13].

Sustav civilne zaštite redovno djeluje putem preventivnih i planskih aktivnosti, razvoja i jačanja spremnosti sudionika i operativnih snaga sustava civilne zaštite. Mjere i aktivnosti u sustavu civilne zaštite provode Vlada Republike Hrvatske, Ministarstvo unutarnjih poslova, tijela državne uprave i druga državna tijela te Oružane snage Republike Hrvatske i policija^[13].

Jedinice lokalne samouprave popunjavaju postrojbe te raspoređuju povjerenike i zamjenike povjerenika civilne zaštite, a jedinice regionalne samouprave popunjavaju postrojbe civilne zaštite, sukladno odredbama pravilnika koji donosi ministar. Jedinica lokalne i regionalne samouprave dužna je osigurati uvjete za osposobljavanje raspoređenih obveznika snaga civilne zaštite.

Mjere i aktivnosti u sustavu civilne zaštite provode sljedeće operativne snage sustava civilne zaštite: stožeri civilne zaštite, operativne snage vatrogastva, operativne snage Hrvatskog Crvenog križa, operativne snage Hrvatske gorske službe spašavanja, udruge, postrojbe i povjerenici civilne zaštite, koordinatori na lokaciji te pravne osobe u sustavu civilne zaštite.

Svaki građanin dužan je brinuti se za svoju osobnu sigurnost i zaštitu te provoditi mjere osobne i uzajamne zaštite i sudjelovati u aktivnostima sustava civilne zaštite. Obveznici civilne zaštite su hrvatski državljani, državljani Europskoga gospodarskog prostora i državljani trećih zemalja koji imaju odobren status stranca na stalnom boravku u Republici Hrvatskoj te osobe bez državljanstva s reguliranim statusom u Republici Hrvatskoj, starosne dobi od 18 do 65 godina života, koji su uvedeni u evidenciju obveznika civilne zaštite jedinica lokalne samouprave. Obveznik

civilne zaštite ima obvezu odazvati se na poziv nadležnog tijela radi rješavanja statusa u sustavu civilne zaštite, sudjelovanja u programima osposobljavanja i vježbama te sudjelovanja u provođenju mjera civilne zaštite u velikim nesrećama i katastrofama od dana mobilizacije do primitka zapovijedi o demobilizaciji.

Aktivnosti u sustavu civilne zaštite dijele se na:

- Pripremne aktivnosti koje se provode kao preventivne i planske aktivnosti u okviru redovne djelatnosti sudionika sustava civilne zaštite
- Operativne aktivnosti koje se provode u rasponu od ranog upozoravanja, pripravnosti do reagiranja ^[13].

Faze u sustavu civilne zaštite su: prevencija, pripravnost i reagiranje.

Preventivne aktivnosti u sustavu civilne zaštite provode sudionici i operativne snage sustava civilne zaštite i građani u okviru redovne djelatnosti radi smanjenja rizika, prijetnji i opasnosti za život i zdravlje građana, materijalnih dobara i okoliša od svih vrsta prirodnih i tehnoloških nesreća i katastrofa. Planske aktivnosti u sustavu civilne zaštite uređuju se dokumentima kojima se definiraju mjere smanjenja rizika od katastrofa, utvrđuje procjena rizika, planiranje, pripravnost za reagiranje i reagiranje sustava civilne zaštite te provedba mjera civilne zaštite.

Na temelju informacija u sustavu ranog upozoravanja o mogućnosti nastanka velike nesreće pripravnost u sustavu civilne zaštite proglašava izvršno tijelo jedinice lokalne i regionalne samouprave. Reagiranje započinje aktiviranjem sudionika u sustavu civilne zaštite iz civilnog sektora, nastavlja se proglašavanjem velike nesreće i katastrofe, provođenjem mjera civilne zaštite te sudjelovanjem Oružanih snaga Republike Hrvatske i policije u otklanjanju posljedica velikih nesreća i katastrofa, a završava normalizacijom i saniranjem stanja te stvaranjem uvjeta za provođenje mjera iz redovne nadležnosti tijela vlasti na lokalnoj, regionalnoj i državnoj razini.

Osposobljavanje u sustavu civilne zaštite provodi se formalnim i neformalnim obrazovanjem, informativnim i promidžbenim aktivnostima, uvježbavanjem, treninzima i vježbama, na savjetovanjima, radionicama i tečajevima. Sustav civilne zaštite financira se iz državnog proračuna Republike Hrvatske, proračuna jedinica lokalne i regionalne samouprave, drugih izvora te iz donacija ^[13].

Dokument „Strategija nacionalne sigurnosti Republike Hrvatske“ predstavlja, sukladno s Ustavom Republike Hrvatske, konceptualni dokument u kojem Hrvatski sabor, kao najviša politička i zakonodavna institucija, utvrđuje i prihvaća političke stavove o temeljnim pitanjima nacionalne sigurnosti. Pod nacionalnom sigurnošću Republike Hrvatske razumijevaju se:

- Određeno (postignuto ili projektirano) stanje sigurnosti
- Funkcionalno područje djelovanja različitih sigurnosnih institucija, zajedno s ukupnim društvenim nastojanjima na polju postizanja sigurnosnih ciljeva
- Institucije sigurnosti, povezane u uređeni sustav odnosa.

Republika Hrvatska nastoji izgrađivati stanje nacionalne sigurnosti u kojem će biti osigurani njena sloboda, suverenost i teritorijalni integritet u okvirima međunarodno prihvaćenih aranžmana, ljudske slobode i prava njenih građana, politička i socijalna stabilnost društva, stabilan ekonomski razvoj u uvjetima slobode tržišta i poduzetništva, funkcioniranje pravne države, unutarnji red i osobna sigurnost građana, te zdravi i stabilni ekološki uvjeti. U navedenom smislu, nacionalna sigurnost može se definirati kao stanje zaštićenosti temeljnih vrijednosti društva i na njima zasnovanih institucija.

Sigurnosni ciljevi Republike Hrvatske su sljedeći:

- Uspostava, razvoj i provedba odgovarajućih politika, mjera, aktivnosti i institucija na sigurnosnom području – sadržajno primjerenih zahtjevima za uspješno prevladavanje suvremenih i budućih sigurnosnih rizika i prijetnji za Republiku Hrvatsku
- Izgradnja povoljnoga međunarodnog sigurnosnog okružja na regionalnoj i globalnoj razini kroz uključivanje u međunarodne sigurnosne integracije i suradnju s drugim demokratskim državama
- Razvoj stabilnog i gospodarski naprednog društva koje će biti dugoročno sposobno izgrađivati i održavati učinkovite sigurnosne mehanizme i resurse, te uspješno odgovarati na sigurnosne izazove, rizike i prijetnje.

Integracija u Europsku uniju najznačajniji je i najsloženiji poduhvat pred kojim stoji Hrvatska.. Riječ je o procesu koji će imati velike posljedice za hrvatsko društvo u cjelini, na njezino gospodarstvo i na nacionalnu sigurnost. Razvijeni odnosi i suradnja

sa susjedima temelj su i politički preduvjet potpune hrvatske integracije u europsku maticu. Bez mira i sigurnosti u našem neposrednom okružju, ne može biti postignuta optimalna razina nacionalne sigurnosti Republike Hrvatske. Kako bi osigurala što šire razumijevanje i potporu za svoju sigurnosnu i vanjsku politiku, Hrvatska, uz bilateralnu i regionalnu suradnju, osobitu pozornost poklanja aktivnom sudjelovanju u radu međunarodnih organizacija – Ujedinjenim narodima (UN), Organizaciji za europsku sigurnost i suradnju (OSCE), Vijeću Europe (VE), Svjetskoj trgovinskoj organizaciji (WTO) i drugima. ^[38].

5. ZAKLJUČAK

Civilna zaštita definirana je kao sustav organiziranja sudionika, operativnih snaga i građana za ostvarivanje zaštite i spašavanja ljudi, životinja, materijalnih i kulturnih dobara i okoliša u velikim nesrećama i katastrofama i otklanjanja posljedica terorizma i ratnih razaranja. Kroz povijest je, u cijelom svijetu pa tako i u Hrvatskoj, razvoj sustava civilne zaštite dobivao na važnosti za vrijeme ratovanja, dok mu je mnogo manja pažnja pridavana u periodima mira. Ipak, pokazalo se da već i relativno mala ulaganja u organizaciju civilne zaštite mogu spasiti mnoge živote.

Danas je u Hrvatskoj na snazi Zakon o sustavu civilne zaštite. Mjere i aktivnosti u sustavu civilne zaštite provode Vlada Republike Hrvatske, Ministarstvo unutarnjih poslova, tijela državne uprave i druga državna tijela te Oružane snage Republike Hrvatske i policija. Dokument „Strategija nacionalne sigurnosti Republike Hrvatske“ predstavlja, sukladno s Ustavom Republike Hrvatske, konceptualni dokument u kojem Hrvatski sabor, kao najviša politička i zakonodavna institucija, utvrđuje i prihvaća političke stavove o temeljnim pitanjima nacionalne sigurnosti.

Danas, Europska unija financira oko 210 humanitarnih partnerskih organizacija, uključujući specijalizirane agencije Ujedinjenih naroda (UN), nevladine organizacije, agencije i organizacije država EU-a poput Međunarodnog odbora Crvenog križa i Međunarodne federacije društava Crvenog križa i Crvenog polumjeseca. Kako bi osigurala što šire razumijevanje i potporu za svoju sigurnosnu i vanjsku politiku, Hrvatska, uz bilateralnu i regionalnu suradnju, osobitu pozornost poklanja aktivnom sudjelovanju u radu međunarodnih organizacija – Ujedinjenim narodima (UN), Organizaciji za europsku sigurnost i suradnju (OSCE), Vijeću Europe (VE), Svjetskoj trgovinskoj organizaciji (WTO) i drugima.

Integracija u Europsku uniju najznačajniji je i najsloženiji poduhvat pred kojim stoji Hrvatska Riječ je o procesu koji će imati velike posljedice za hrvatsko društvo u cjelini, na njezino gospodarstvo i na nacionalnu sigurnost. Bez mira i sigurnosti u našem neposrednom okružju, ne može biti postignuta optimalna razina nacionalne sigurnosti Republike Hrvatske.

6. POPIS LITERATURE

6.1. Pisani izvori

1. Allan Tony (2008.): „Velike Civilizacije – život, mit i umjetnost – Stari Rim“, Zagreb
2. Beyer William (1959.): „The Civil Service of the Ancient World“, 19(4) 243-249. str.
3. Burns Joseph (2001): „Civil service systems in Asia“, Edward Elgar Publishing, 119–121. str.
4. Cartwright Mark (2020.): „Civil Service Examinations in Ancient and Medieval Imperial China“, Brewminate, izvor: <https://brewminate.com/civil-service-examinations-in-ancient-and-medieval-imperial-china/> (15.03.2024.)
5. Civil Air Patrol (2024.): „History of Civil Air Patrol“, izvor: <https://www.gocivilairpatrol.com/about/history-of-civil-air-patrol> (24.07.2024.)
6. Civil Defence Association (2024.): „Brief History of UK Civil Defence“, izvor: <https://civildefenceassociation.uk/history/> (30.07.2024.)
7. Civil Service Commission (2012.): „Civil Service History“, UPS
8. Dawson, Roos (2019.): „The Chinese Experience“, Orion Books, Phoenix Press
9. Europska unija (2015.): „Humanitarna pomoć i civilna zaštita“, Glavna uprava za komunikacije (Europska komisija), izvor: <https://op.europa.eu/hr/publication-detail/-/publication/02e57613-b5d2-11e5-8d3c-01aa75ed71a1> (28.03.2024.)
10. Europska unija (2015.): „Pružanje pomoći žrtvama katastrofa i sukoba te zaštita osoba izloženih riziku“, Ured za publikacije Europske unije, Luxembourg
11. Fletcher Joann (2008.): „Velike Civilizacije – život, mit i umjetnost - Drevni Egipat“, Zagreb
12. Hofmeyr Jan Hendrik (1927.): „Civil Service in Ancient Times - The Story of its Evolution“, Public administration, 5(1).
13. Hrvatski Sabor (2017.): „Zakon o sustavu civilne zaštite“, izvor: <http://www.sabor.hr/prijedlog-zakona-o-sustavu-civilne-zastite-prvo-ci> (26.03.2024.)
14. Huzanić Jerkov Anđela (2015.): „Europeizacija civilne zaštite u Hrvatskoj“, Priručnici za stručno usavršavanje, Institut za javnu upravu, Zagreb

15. Jones Edgar (2015.): „Air-raid casualties in the First World War“, History of government, izvor: <https://history.blog.gov.uk/2015/01/19/air-raid-casualties-in-the-first-world-war/> (02.07.2024.)
16. Le Glay Marcel i sur. (2009.): „A History of Rome“, Wiley-Blackwell, New Jersey
17. Lee Bart (2022.): „CONELRAD: Cold War Radio; Newly Relevant?“, California Historical Radio Society, izvor: <https://californiahistoricalradio.com/wp-content/uploads/2022/07/CONELRAD-radios.pdf> (04.08.2024.)
18. Olujić Zvonko i sur. (1997.): „Civilna zaštita i veterinarska asanacija oslobođenih područja Republike Hrvatske nakon "Bljeska", "Oluje" i "Povratka", Zagreb
19. Osborn Bob (2014.): „Air raid precautions wardens“, Yeovil's Virtual Museum, izvor: <https://www.yeovilhistory.info/arp-posts.htm> (08.07.2024.)
20. Perinić, Jadran (2015.): „Uloga Državne uprave za zaštitu i spašavanje u ostvarivanju međusektorske suradnje u kriznim stanjima“, DUZS
21. Ram-Prasad Chakravarthi (2008.): „Velike Civilizacije – život, mit i umjetnost – Indija“, Zagreb
22. Redford Donald (2001.): „The Oxford Encyclopedia of Ancient Egypt“, Oxford University Press, Oxford
23. Scheibach Michael (2009): "In Case Atom Bombs Fall - An Anthology of Governmental Explanations, Instructions and Warnings from the 1940s to the 1960s“, McFarland & Company, New York
24. The American Civil Defense Association (2024.): „Educating American Families About Civil Defense Since 1962“, izvor: <https://tacda.org/> (08.08.2024.)
25. Toth Ivan (2001.): „Civilna zaštita u Domovinskom ratu“, Defimi, Zagreb
26. Trut, Damir (2007.): „Zakon i ustroj Državne uprave - dva su početna koraka u izgradnji sustava zaštite i spašavanja u Hrvatskoj“, Zbornik radova Kako se štitimo od katastrofa, Hrvatski Crveni križ, Državna uprava za zaštitu i spašavanje i Veleučilište Velika Gorica, Zagreb
27. Učur, Marinko i sur. (2015.): „Pravna regulativa kriznih situacija u 18. i 19. stoljeću, de lege lata i nomotehničke pretpostavke za izradu propisa de lege ferenda u Republici Hrvatskoj“, International Conference on Inovative Technologies In Safety Engineering, 1(1), 1, Rijeka
28. Understanding the UK Civil Service (2023.): „Civil Service History“, izvor: <https://www.civilservant.org.uk/misc-history.html> (20.03.2024.)

29. United States Civil Defense (1950.): „National Security Resources Bord“, U.S. Government Printing Office (GPO), Washington, D.C.
30. United States Coast Guard (2024.): „U.S. Coast Guard History“, izvor: <https://www.history.uscg.mil/home/history-program/> (21.07.2024.)
31. United States Office of the Federal Register (1958): „Code of federal regulations: President. Office of the Federal Register, National Archives and Records Service, General Services Administration“, Washington DC
32. Upinder Singh (2008): „A History of Ancient and Early Medieval India: From the Stone Age to the 12th Century“, Pearson Education India
33. Vojinović Marko i sur. (1981.): „Civilna zaštita“, Privredni vjesnik, Zagreb
34. Vučinić, Jovan i Vučinić Zoran (2013.): „Civilna zaštita“, Veleučilište u Karlovcu, Karlovac
35. Willis Jeffrey (2023.): „Civil Service History, Rules & Examples“, General Social Science and Humanities Lessons
36. WW2 Civil Defence Uniforms, Insignia, Helmets & Equipment (2024.): „WW2 ARP Civil Nursing Reserve & Auxiliary Uniforms and Insignia / Badges“, izvor: <https://www.ww2civildefence.co.uk/nursing-uniforms.html> (29.07.2024.)
37. Zavod za tehničku kulturu (1970.): „Civilna zaštita : priručnik za obuku jedinica civilne zaštite i stanovništva“, Zagreb
38. Hrvatski sabor (2002.): „Strategija nacionalne sigurnosti Republike Hrvatske“, NN 32/02

6.2. Popis slika

Slika 1. Javni radovi u Drevnom Egiptu

Izvor: <https://xxancientegyptxx.weebly.com/social-organisation.html> (12.06.2024.)

Slika 2. Elementi organiziranog sustava civilne zaštite u Antičkom Rimu

Izvor: <https://www.quora.com/Did-the-Roman-Empire-have-a-welfare-system-for-its-citizens> (27.06.2024.)

Slika 3. Provođenje pismenih ispita za državnu službu u Drevnoj Kini

Izvor: <https://www.worldhistory.org/article/1335/the-civil-service-examinations-of-imperial-china/> (01.07.2024.)

Slika 4. Svakodnevica staroindijskog društva

<https://www.dharmadispatch.in/history/corporate-and-business-life-in-ancient-india-a-brief-journey> (01.07.2024.)

Slika 5. East India Company College

<https://lesleyannemcleod.blogspot.com/2011/07/education-key-to-riches-east-india.html> (01.07.2024.)

Slika 6. Strateško bombardiranje gradova u Prvom svjetskom ratu

<https://history.blog.gov.uk/2015/01/19/air-raid-casualties-in-the-first-world-war/> (05.07.2024.)

Slika 7. Promotivni plakat Odbora za mjere opreza od zračnih napada (ARP-a)

<https://www.yeovilhistory.info/arp-posts.htm> (07.07.2024.)

Slika 8. Obuka civilnih službenika u Službi za civilnu obranu

<https://www.ww2civildefence.co.uk/uniforms.html> (09.07.2024.)

Slika 9. Pripadnici civilne zaštite pomažu izbjeglicama smještenim u londonskoj podzemnoj željeznici

<https://www.britannica.com/topic/civil-defense> (11.07.2024.)

Slika 10. Zaštitna oprema za pripadnika timovi za dekontaminaciju plinom

<https://timelessmoon.getarchive.net/amp/media/members-of-the-civil-defense-during-a-gas-mask-drill-in-tel-aviv-d23-022-6c8b71> (18.07.2024.)

Slika 11. Civili smješteni u skloništu Anderson

<https://childreninww2.wordpress.com/anderson-shelter/> (21.07.2024.)

Slika 12. Jedna od prvih jedinica Civilne zračne kontrole

<https://www.gocivilairpatrol.com/about/history-of-civil-air-patrol> (23.07.2024.)

Slika 13. Pomoćna postrojba obalne straže kao jedan od bitnih aspekata civilne zaštite

<https://www.history.uscg.mil/home/history-program/> (25.07.2024.)

Slika 14. Obavještajni i operativni odjel civilne zaštite

<https://civildefenceassociation.uk/history/> (30.07.2024.)

Slika 15. Izviđački odjel civilne zaštite

<https://civildefenceassociation.uk/history/> (30.07.2024.)

Slika 16. Odjel za potragu civilne zaštite

<https://civildefenceassociation.uk/history/> (30.07.2024.)

Slika 17. Odjel za spašavanje civilne zaštite

<https://civildefenceassociation.uk/history/> (30.07.2024.)

Slika 18. Odjel za hitnu i prvu pomoć civilne zaštite

<https://civildefenceassociation.uk/history/> (30.07.2024.)

Slika 19. Odjel za socijalnu skrb civilne zaštite

<https://civildefenceassociation.uk/history/> (30.07.2024.)

Slika 20. Uniforma volonterke Civilne zračne kontrole kao pomoćnice hitne pomoći

<https://www.ww2civildefence.co.uk/nursing-uniforms.html> (27.07.2024.)

Slika 21. Naslovnica priručnika „Preživljavanje u slučaju nuklearnog napada“

<https://ameshistory.org/content/survival-under-atomic-attack> (01.08.2024.)

Slika 22. CONELRAD stanica kontrole elektromagnetskog zračenja

<https://davescoldwarcanada.com/home/civil-defence/conelrad/> (03.08.2024.)

Slika 23. Djelovanje Crvenog križa na hrvatskom području neposredno nakon njegovog osnivanja

<https://studentski.hr/vijesti/na-danasnji-dan/osnivanje-crvenog-križa> (05.08.2024.)

Slika 24. Shema 1. Sastavnice sustava narodne zaštite Nezavisne Države Hrvatske prema Zakonskoj odredbi iz 1941. godine o osnivanju narodne zaštite (Toth, 2001.)

Slika 25. Shema sustava civilne zaštite u Hrvatskoj prema Zakonu o općenarodnoj obrani (Toth, 2001.)

Slika 26. Shema sastavnica sustava civilne zaštite prema Zakonu o općenarodnoj obrani (Toth, 2001.)

Slika 27. Shema osnovnih sastavnica sustava civilne zaštite u razdoblju od 1994. do 2005. godine (Vučinić, 2013.)

Slika 28. Primjer broja Časopisa za civilnu zaštitu

<https://tacda.org/> (08.08.2024.)

6.3. Popis tablica

Tablica 1. Podaci za samozaštitu, osobnu i uzajamnu zaštitu iz prosinca 1987. godine (Toth, 2001.)

6.4. Popis grafikona

Grafikon 1. Financijska sredstva Europske unije uložena za humanitarnu pomoć i civilnu zaštitu 2014. godine (Europska unija, 2015.)